REPUBLIKA SHQIPTARE

DHOMA E DEPUTETVE

Raporti

i

Komisjonit hetuës parlamentar

mbi veprimet e

Zotni Mufid Libohovës

ish Ministrit të Financave dhe Zev. Ministrit të P. të Jashtëme

BKSH

Tiranë, Nanduër 1925

BKSH

REPUBLIKA SHQIPTARE

DHOMA E DEPUTETVE

Raporti

i

Komisjonit hetuës parlamentar

mbi veprimet e

Zotni Mufid Libohovës

ish Ministrit të Financave dhe Zev. Ministrit të P. të Jashtëme

BKSH

Tiranë, Nanduër 1925

ВКSH

Raportë

Si mbas vendimit të dhomës së deputetvet me 24. X. 1925 Komisjoni hetuës i formuem prej Z. Z. Rauf Fico, Maliq Bushati, Ndrekë Kiçi, Kasem Radovicka, Fiqri Rusi, Kristo Floqi dhe Vasil Bamiha u mbëlodh, me datën 28. X. 1925, në Ministrinë e Financavet në nji dhomë të veçantë, dhe mbasi zgodhi si kryetar Z. Rauf Fico dhe si sekretar Z. Z. Kristo Floqi dhe Fiqri Rusi, filloj nga veprimet.

Po, tue qenë se mbarimi i të gjithë hetimevet nevojonte kalimin e nji kohës ma shumë se dy muej, dhe tue qenë se Parlamenti mbaron sesjonin e tij me 15 Dhetuer 1925, dhe bashkë me opinionin publik pret pa durim, para se të mbyllet, të dij se ç'po bahet, Komisjoni u detyrue dhe e pa t' arsyeshme se çeshtjet qi do të hetohen të ndahen në dy pjesë.

Nga data e sipër thanun deri në daten 20. XI. 25 qi i' u dha fund hetimevet të pjesës së parë të çeshtjevet qi ishin per me u hetue, Komisjoni u mbëlodh 19 herë edhe ekzaminoj pikat e poshtë shenueme, mbi të cillat po paraqet këtë raportë.

Sa per çeshtjet e pjesës së dytë, Komisjoni mendon qi të ngarkohet Prokuroria e Gjyqit të Naltë në qoftë se pranohet formimi i tij.

Komisjoni mjafton tash për tash me Ju paraqitë vetëm listen e tyne.

Pjesa e parë

I) Shdukja e mëshehja e aktevet zyrtare

a) Humbëja e aktit origjinal i njoftun nen titullin «Allegato B„ në dosjen e aktevet të Bankës Kombëtare.

b) Akordi zbatues Nr. 13, i konvencjonit të Bankës, dhe gjendja misterjoze e përkthimit të tij, po të dosjes së sipërthanun.

c) Nenshtetasit Shqiptarë marrin 150.000 L. st. akcjone të Bankës? Prishja e të hollavet qi ishin mbështjellë per blerjen e akcjonevet, per llogari të shqiptarëvet, n' arken e Shtetit. Humbëja e të drejtavet të këtyne akcjonevet per regjistrimin e duhun si mbas konditavet të caktueme.

II) Kontratat të lidhuna me shoqnin Aspjoti, Korfus

a) Porosija e bankanotavet edhe të monedhavet metalike.

b) Porosija e pullavet të Drejtësisë.

c) Porosija e pullavet të Postës.

ç) Mënyra e lidhjes të këtyne kontratavet edhe vlefta ligjore e tyne.

d) Mënyra e pagesës shoqënisë Aspjo'i kundra konditavet të posaçme të perbamuna në konvencjonin e sipër thanun, dhe kundra ligjit.

e) Shoqnija Aspjoti fillon nga puna pa vajtun komisjoni kontrolluës në Korfus. Pullat shtypen me *"nji kontroll të ngushtë të shoqnis»*.

III) Huaja e 1,000,000 fr. ari

a) 5.000.000 Lireta përdoren nga Z. Ministri fuqiplotë në Romë, *"madhnisht!„*.

b) Arka e Shtetit humbetë fr. ari 60.744.09 vetem nga kursi.

IV) Blerja e dy vaporevet

a) Këshilli Ministruer *"autorizon Ministrinë e Financavet të ngarkojë Legaten në Romë me hy në marrëveshtje me shoqnina të ndryshme per me ble dy vaporre të vogëla me konditë qi të lajmerojë Këshillin Ministruer mbi perfundimin e kushtimit të tyne per me ba veprimet e blerjes»*,

Ministri fuqi plotë në Romë gjenë dy vapore dhe kerkon autorizim nga Ministri i P. të Jashtme per me mbyllë marrëveshtjen definitivisht. Ministrija e P. të Jashtme në vend qi të hyjë Qeverija në marrëveshtje, pa dijtun gja mbi ket send, autorizon blerjen e vaporevet.

b) Vleftja e vaporevet paguhet me nji herë para se të jenë gati.

c) Qeverija nuk ka dijeni mbi konditat e blerjes. Z. Ministri përgjegjet: merrni spjegime nga Legata e Romës.

V) Shitja e vaporevet të mbytuna

a) Afatet e adjudikatës shtyhen gjashtë herë rresht me nji diferencë në fillim nga 15 ditë e ma së fundi nga nji javë.

b) Kompanitë e interesueme nuk lajmerohen.

c) Zoti Avni Delvina çmon 80.000 fr. ari n' adjudikatë; pernjiherë Ministri i Financavet varë adjudikaten n' emen të tij pà marrë vendimin e komisjonit të posaçëm.

ç) Komisjoni i kryesuem prej Zev. Ministri të Financavet Z. Poga prishë ket vendim. Po dy ditë ma vonë Ministri i Financavet Z. Myfid Libohova anulon vendimin e Komisjonit, dhe pa marrë prèp vendimin e Këshillit e varë mbi Avni Delvinen e mbas dhetë ditësh e shet definitivisht me çmimin e refuzuem ma parë fr. ari 91.200.

d) Si mbas konditavet t' adjudikatës punimi i të nëxjerrunit të vaporevet të mbytuna do të fillonte me 1 Qershuër 1925. Ministri lidhë kontraten me 11 t' atij mueji, d. m. dh. 11 ditë ma vonë.

dh) Kontrata do të njifej e ràme vetiut, me 31. XII. 1926, dhe mbas këtij afati Qeverija nuk do të pranonte as nji pretendim të siper marrësit.

Ministri i Financavet pa ndonji autorizim ligjuer e kundra konditavet të çpalluna pranon zgjatimin e afatit deri me 31 Dhetuer 1928.

e) Z. Avni Delvina pa ndonji akt perfaqësimi të vertetuem legalisht pranohet n' adjudikatë si blerës per hesapë të nji farë Artur Pardi. Ma s' fundi Ministri i Financavet, dy muej ma vonë, lidhë kontraten me Z. Serra.

f) Z. Avni Delvina me dorë të vet shkruen konceptet e aktevet të Ministrisë. Ministri i Financavet i nenshkruen!

VI) Automobili i Ministisë së P. të Jashtëme

a) Shitja e automobilit të Ministrisë së P. të Jashtme si pasuni private.

b) Marrja e automobilit nga ana e Ministrisë së P. të Jashtëme.

BKSH

Pjesa e parë

I) Shdukja dhe mëshefja e aktevet zyrtare

a) Humbëja e aktit origjinal i njoftun nen titullin "Allegato B„ në dosjen e aktevet të Bankës Kombëtare.

Në fletoren Zyrtare Nr. 40, faqe 25, asht botuem nji akt i shenuem Allegato B pa ndonji nenshkrim e perkëthye në gjuhen shqip. Kjo i terhoq vërrejtjen Komisjonit hetuës i cili, tue fillue nga veprimet e veta, lypi me nji herë origjinalin në gjuhen italishte. Kuer na u suell dosja e posaçme e aktevet të Bankës Kombëtare e të huasë së 50.000.000 fr. ari qi ruhej në nji kasë të veçantë, në Ministrin e Financavet nen kujdesinë e Kryesekretarit t' asajë Ministri Z. Mikel Koçobashit, u pa se akti i siper thanun nuk ndodhej n' atë dosje. Mbi këte u pyet Z. Kryesekretari i cilli u pergjegj se nuk e dinte as ku ndo-

dhej ky akt as prej kuej ishte shkrue; vetëm na lajmëroj se, me aktet e percjelluna me shkresen Nr. 2906-56 me 10. VI. 1925, asht paraqitë në Këshillin Ministruer.

Mbi këte Komisjoni hetuës, me datë 27. X. 25, i drejtoj nji shkresë Ministrisë së Financavet me kerkue zyrtarisht aktin në fjalë. Ministrija e Financavet per ket qellim, me shkresen d. 29. X. 1925, i sillet së Shkelqësyshmes Kryesi të Republikës e cilla, me datë 4 XI. 1925, pergjegjet se "n' arshivat e këtushem nuk ka as nji akt ose dokument relativ të Bankës qi të mos i jetë dergue asnjë Ministri dhe veçanërisht teksti italisht nuk ndodhet fare».

Komisjoni hetuës, tue vazhdue në hetimet e veta, e para se të marrin njoftim mbi pergjegjëjen e Shkelqësyshmes Kryesi të Republikës, me datë 3. XI. 1925, presentohet në Ministrinë e Drejtësisë dhe në Zyrë e në presencë të Ministrit Z. Milto Tutulani ihrret Z. Mustafa Currin Kryesekretarin e Këshillit Ministruer i cilli u pyet per çashtjen e allegato-s B. Z. e tij, tue-i sjellë të gjith dosjen perkatëse, tregoj se: "aktet qi i përkasin Bankës Kombëtare dhe ata të Huasë së 50.000.000 fr. ari i janë paraqitun Kryesisë së Parlamentit ashtu të mbëledhuna në nji dosje të stolisun, si ç' i janë paraqitun Këshillit prej Ministris së Financavet„. Z. Curri shtoj se: "dosja e ardhun prej Ministris së Financavet per të i' u parashtrue Parlamentit nuk asht hapun fare por ashtu e lidhun i asht çue Parlamentit, kështu qi per ket shkak në Zyren e Sekretarisë së Këshillit Ministruer nuk gjindet as kopja as origjinali i shtojcës mbi ndryshimet e bamuna në Konvencjonin e Huasë„.

Ma së fundit në ket mbëledhje u mbajtë edhe nji proces

verbal i posaçem në të cilin figurojnë nenshkrimet e Z. Z. Milto Tutulanit Minister i Drejtësisë, Mustafa Currit Kryesekretar i Këshillit Ministruer dhe t' anëtarëvet të Komisjonit.

Prep n' atë dita, e mbas kësaj vrejtje, Komisjoni Hetuës u suell në Kryesekretari të Parlamentit për me pyetë Z. Xhemil Rugen titullarin e asajë Zyre, se në ç' farë mënyret kishin ardhë aktet e Bankës në Dhomen e Deputetvet. Z. e tij u pergjegjë m' atë ças me shkresë në këte mënyrë: «Aktet e Bankës (kopjet e pa vertetueme) kanë ardhë në Kryesi të lidhuna me nji spagë të percjelluna me nji shkresë, Nr. 705-VI d. 18. VI. 1925. Të giitha këto akte kanë qenë në nji dosje të veçantë e janë marrë në dorëzim prej kopistit Z. Pasho Frasherit me nenshkrim të tij. Mbasi janë protokollue n' arshiven e Dhomës, më janë sjellë mue gjithënji n' atë formë. Un mbassi i kamë shtypun per Z. Z. Deputetë, tue pamë se këto akte nuk kishin as nji vertetim a po nenshkrim, jam shtrengue me i vertetue me nenshkrimin e Z. Mufid Libohovës atë herë Minister i Financavet. Për këto akte të paraqituna kështu të pa vertetueme kam shkue në Zyre të Kryesekretarit të Këshillit Ministruer per e pjekun në mos i ka mbajtë ay origjinalet e vertetueme. Z. Curri m'ashtë pergjegjun se edhe atij kështu të pa vertetueme i ishin paraqitun. Ma vonë i kam thanë edhe Z. Mufid Libohovës i cilli m' asht pergjegjun: Merru vesht me Z. Koçobashin. Atëherë jam shtrengue une vetë me i marrë nenshkrimin Z. Mufid Libohovës mbi se të cilin akt të Bankës e të Huasë».

Komisjoni Hetuës thirri atëherë Z. Z. Mustafa Currin e Mikel Koçobashin, dhe mbassi u sqyrtue leter percjellsja e ketyne aktevet, Nr. 705-VI d. 17. VI. 1925, e nenshkrueme prejë

Ministrit të Drejtësisë Z. Poga, u kerkuëne aktet e derguëme si mbas listës së bashkanjitun asajë shkresë dhe u pa se ndodhej njitun Konvencjoni i Huasë prej 50.000.000 fr. ari si edhe shtojca, e bamun në kohen e fundit me datë 14 Qershuer 1925 (allegato B) perkëthyem shqip, mbi ndryshimet e bamuna në Konvencjonin e permendun.

Veçanerisht u pa se Konvencjoni ishte shkrue në maqinen e Ministrisë së Financavet, edhe shtojca me maqinen e sekretarisë së Këshillit Ministruer, por pa ndonji nenshkrim. Nga spjegimet qi dha Z. Mustafa Curri u kuptue se akti ka qenë shkrue prej Z. Mikel Koçobashit. Z. e tij mbasi e pa shtojcen në fjalë, tue vrejtë edhe fjalën (nuk) qi ishte korregjue me doren e tij n' artikullin 3, vertetoj se ket shtojcë e ka kopjue vetë si mbas urdhënit t' ish Ministrit Z. Mufid Libohovës dhe pa qenë e nenshkrueme i' a ka dorëzue Z. së tij në Këshillin Ministruer. Vrejtja e Komisjonit u terhoq posaçerisht në ket shtojcë, se në krye të sajë ishin shkrue fjalët (teksti i ri) dhe nuk permbante shenimin «Allegato B„. Komisjoni Hetuës tue marue hetimet e veta në Zyren e siperthanun mbajti prep nji proces-verbal të veçantë, i cilli u nenshkrue prej antarëvet të Komisjonit dhe prej Z. Z. Mustafa Curri, Mikel Koçobashi e Xhemil Ruga.

Shenojmë së, Komisjoni Hetuës, me shkresen datë 31. X. 1925, kerkoj edhe nga Ministrija e P. të Jashtëme aktin per të cilin bahet fjalë, por edhe n' arshiv t' asajë Ministri ky akt nuk figuronte. Ky fakt vertetohet sa ma shum edhe nga pergjegjëja e dhanun prej Z. Mikel Koçobashit, me datë 4. XI. 1925, tue spjeguem hollësisht mënyren e pershkrimit më maqinë, të perkëthimit t' aktit të siperthanun.

Z. Koçobashi në shkresen e tij thotë: "Perkëthimi shqip i këtij aktit nuk asht bamë nga ana e ime. Un si mbas urdhënit të Z. Minister kam ri-kopjue në Zyren e Sekretarisë së Këshillit Ministruer perkëthimin qi ndodhet sot nder akte e qi Z. e Juej na e treguet mramë në Sekretarinë e Parlamentit, i cilli (perkëthim) edhe ma parë ndodhej i shkruem me makinë në nji leter me disa ndryshime të ndrequna me lapsë. Origjinalin italisht të këtij akti nuk e kam pa; gjithë ashtu edhe copen qi ri-kopjova bashkë me shkresen e kopjueme i'a dorëzova Ministrit Z. Mufid Libohovës. Kopja qi ri-kopjova nuk e dij se prej kujtë ishte shkrue me maqinë, si edhe nuk dij se prej kujtë ishin bamun ndryshimet me lapsë».

Ma së fundit, Komisjoni Hetuës e pa me nevojë të pyetet mbi këte çashtje edhe Z. e Tij Mufid Libohova. Prandej, me 4 XI. 1925, i drejtoj Z. së Tij shkresen e duhun së cillës, me 7. XI. 25, i' u përgjegj mbi ketë pikë në mënyren qi vijon: "Ndoshta kopja italisht ka humbun në ndonji nga Zyrat qi permendëni Z. e Juej në pyetje, por jo kurr në Ministriën e Financavet në të cillen dosjet me randësi kyçen n'arkë të hekurit„.

Po me pergjegjëjen qi ep Z. Mufid Libohova ish Ministri i Financavet, verteton se ky akt "Allegato B„ as në Ministrinë e Financavet, as në Parlament, as nder zyra të ndryshme, as në shpinë e tij nuk po ndodhet. Z. e Tij rrëfen në pergjegjëjen e sipër thanun për "kopjen italisht se ndofta ka humbun në ndonji nga zyrat qi përmendem;„ por harron se italisht asht vetëm origjinali i vertetuem legalisht i cilli kërkohet prejë Komisionit Hetuës e qi duhej t'ishte në Ministrinë e Financave; se Parlamenti e Zyret të tjera nuk kanë pasun gja tjetër përveç së ko-

pjevet të perkëthyeme në gjuhën shqipe dhe të pa nenshkrueme.

Këte, si ç'u provue, e vertetojnë jo vetëm krpesekretarët e Këshillit Ministruer e të Parlamentit por, edhe ish kolegët e Z. së Tij Mufid Libohovës, ZZ. K. Kotta e P. Poga, të cillët me letra rispektive, d. 12. XI. 25, si njeni ashtu tjetri përgjegjen si pason : "Teksti italisht natyrisht duhet të ndodhet në Ministrinë e Financavet, si Ministri kompetente qi asht.„

Asht për t'u shenue se, të gjithë origjinalet ose kopjet e aktevet të Bankës si edhe ato të Huasë qi ruheshin prej Z. Koçabashit, Krpesekretar i Ministrisë së Financavet, në kasen e posaçme, e qi i janë dorëzuë Z. së tij drejtë për drejtë nga ana e ish Ministrit të Financavet Z. Mufid Libohova, si e vertetojnë edhe të dy Zotnitë e siper thanun, u gjeten pa ndonji regjistrim dhe pa ndonji protokollim.

Asht e vertetë se ish Ministri i Financavet Z. Mufid Libohova në pergjegjen e Tij shton se: "Por edhe sikuer të mos gjindet origjinali i allegato-s B, me qenë se 50.000.000 të Huasë së madhe, së cilës i përkitëte ajo allegato, janë vuemun në disdosicjon të Qeverrisë Shqiptare, këtij akti besoj të mos i két mbetë ma randsi„. Po, Komisjoni Hetuës, mejton se eksekutimi i nji obligacjonit nga njena anë prej dy palëvet të lidhuna me marrëveshtje, nuk mundë të ngrehin pergjegjësinë kundrejtë tjetres për të ngarkuemin me ruejtë aktet përkatëse të marrëveshtjes në fjalë. Arsyeja ma e fortë për përgjegjësinë e atij asht, se shdukja e këtij aktit nuk ndodhë mbas eksekutimit t' obligacjonit të përmendun, por para se të vehet në zbatim Konvencjoni i lidhun.

Pra përgjegjësija për humbjen e këtij aktit origjinal i randohet drejtë për drejtë e krejtësisht Ministrit Kompetent, Z. së

Tij Mufid Libohovës, e jo sekretarëvet qi me ma të vogëlin kundrështim pushohëshin nga detyra.

b) Akordi zbatues Nr. 13 i Konvencjonit të Bankës dhé gjendja misterjoze e përkëthimit të tij po të dosjen së sipërthanun.

Humbja e origjinalit t' aktit "Allegato B„ shtrengoj Komisjonin me sqyrtue hollësisht dosjen e Bankës. Nga ky studjim u pa se, nuk ishin dhanë për t'u botue në fletoren zyrtare të gjitha aktet qi ndodhëshin në dosje të përmendun, tue u shtypë vetëm nji pjesë prej tyne. Midis këtyne aktevet qi nuk ishin shtypë, u gjet nji akt nen titullin "Accordo esecutivo Nr. 13». Ky akt regullon modalitetin e nenshkrimevet të pjesës s' akcjonevet të Bankës Kombëtare të Shqipnisë, të reservueme nenshtetasvet shqiptarë. Mbas artikullit 4 të këtij akordi : "Nenshtetasit shqiptarë qi do të pranohen prej Ministrit të Financavet të Shqipnisë për nenshkrimin e kapitalit të Bankës Kombëtare të Shqipnisë kanë me derdhun nder kasa të Shtetit Shqiptar dy të dhetëtat e vleftës nominale t' akcjonevet të nenshkrueme. Shumat kështu të mbëledhuna mandej kanë m'u derdhë prej Qeverrisë Shqiptare, në Qendren e Credito Italianos në Romë deri me 5 Majë 1925, për hesapë të Bankës Shqiptare qi po formohet e në favor të grupit financjar italian e për ketë, Gran Ufficiale Mario Alberti-t„.

«Credito Italiano në kohen e ngrehjes së këtynë shumavet ka me i dorëzue Qeverisë Shqiptare, n' emen të Bankës Kombëtare qi po formohet, dorëmarrje të perkohëshme të derdhjes mbi pruesi, qi të korrispondojnë me se' të cillen derdhje të hollash prej se' të cillit nenshkrues. Këto dorëmarrje te perko-

hëshme kanë me i' u dorue prej anës së Qeverrisë Shqiptare nenshkruesavet Shqiptarë, të cillat kanë me u ndruem ma vonë prej Bankës në çertifikata akcjonarësh„.

»Artikulli 5. - Grupi Financjar italian mundë t'i konsiderojnë të rëxueme ose të pa qenunâ nenshkrimet Shqiptare, për të cillat Qeverrija Shqiptare nuk ka me bamun në kohen e sipër thanun derdhjen e dy të dhetëtavet si ç'u caktue sipër».

Ky akt, me datë 12 Prillë 1925, asht nenshkrue vetëm prej ZZ. Mufid Libohova e Adv. Amedeo Gambino. Në këte marrëveshtje Z. e Tij ish Ministri i Financazet dhe përfaqësuesi i Grupit Financjar Italian, për veç mënyrës së nenshkrimit caktojnë dhe nji afat 23 (!) ditësh për nenshkrimin e akcjonevet shqiptare.

Mungesa e mos botimit të këtij akti në fletoren zyrtare, randohet se as Parlamentit nuk i asht paraqitun për ratifikim.

Randësija e mos botimi i këtij aktit kuptohen vetiut nga teksti i tij. Nga hetimet e bamuna prejë Komisjonit, u pa se marrëveshtja në fjalë asht paraqitun edhe në Këshillin Ministruer, por si na pergjegjen mbi ketë ZZ. Kostaq Kotta e P. Poga në shkresat respektive të tyne, me datë 12. XI. 1925, këta dy Ministra: "Marrëveshtjen 13 nuk e nenshkrune pse afati i caktuem, deri me 5 Majë 1925, per nenshkrimet e akcjonevet u pa teper i shkurtë e kështu u vendos në Këshillin Ministruer zgjatimi i afatit per nji kohë ma të gjatë, qi t' i epshin kohë Shqiptarëvet, mbrendë e jashtë, per nenshkrimin e sasisë s' akcjonevet të reservueme per shqiptarë„.

Para këtij akordit zbatues nr. 13, në muej të Marsit ishte nenshkrue nji tjetër marrëveshtje, pa ditë të caktueme, nen ti-

tullin akordi zbatues nr. 5 po per atë qëllim. Ky akord asht nenshkrue prej ZZ. Mufid Libohova, Kostaq Kotta, Petro Poga, dhe Mario Alberti. Në ket akt afati i rregjistrimit t' akcjonevet të Shqiptarëvet ishte caktue deri me nji Majë 1925.

Si mbas proces verbalit të posaçem qi u mbajtë, me datë 20. XI. 1925, e qi ZZ. Kostaq Kotta e P. Poga e kanë nenshkrue, këta të dy zotni tregojnë se marrëveshtja nr. 5 u ba kuer baheshin bisedimet e para; mbasândej, si u pa se afati i caktuem mbarohej përpara se të çilej Parlamenti dhe të pranohej Konvencjoni i bamun, porositen Z. Mufid Libohoven qi të prishte ket marrëveshtje dhe të bante nji tjeter per me zgjatue afatin. Këta Zotni shtojnë se mbas kësajë porosi, Z. Mufid Libohova bani marrëveshtjen nr. 13 të cilen ZZ. Kostaq Kotta e P. Poga nuk e nenshkruen per shkakun e siper thanun edhe perse kuer u porosit Z. Mufid Libohova qi të bante marrëveshtje të re, i j'ishte thanë qi të zgjatonte afatin edhe tre muej akoma. Kështu po shfet se, me pa dijeninë e kolegëvet të tij, Z. e Tij ish Ministri i Financave Mufid Libohova, kundra vendimit të dhanun prej Këshillit Ministruer nenshkroj vetë aktin në fjalë dhe e mbajti të mëshefun.

Komisjoni Hetuës, tue vazhdue në hetimet e veta, natyrisht kerkoj në dosjen e posaçme perkëthimin e aktit në gjuhen shqipe. Ky sqyrtim u ba në mbëledhjen 11, me datë 4. XI. 1925, para dreke, në presencë të Z. Sulejman Starova Minister i Financavet dhe të rojsit të kësaj dosje Z. Mikel Koçobashi Kryesekretar i kësaj Ministrije, por perkëthimi shqip i aktit të naltë permendun, me gjithë qi u kerkue imëtësisht, nuk u gjet.

Mbas dreke, n'ora 4, si u mbëlodh për së rij Komisjoni, Z. Mikel Koçobashi solli nji kopje shqip, me datë 12 Prillë 1925, dhe na e paraqiti si përkëthim t' aktit nr. 13, tue thanë se nga shkaku qi nuk ishte shenue siper, si edhe n' aktet të tjera, numri dhe titulli i tij, nuk u pa para dreke midis dosjes të këtyne aktevet. Asht per t' u shenue se ket akt Z. Koçobashi e solli pas dreke; por tue qenë se aktet e dosjes ishin shikjue nji nga nji në mbledhjen e Komisjonit të paradrekës, në presencë të Ministrit të Financavet Z. Suiejman Starovës, dhe ky akt atëherë nuk figuronte, na u duk sikurse ishte shkrue atë ditë; kështu qi Komisjoni Hetuës e pa t' arsyeshme me sjellë edhe kopjet e aktevet të tjera, qi ndodheshin në dosjen e Bankës për të bamun mbi to vrejtjet e duhuna. Atëherë u pa se, bashkë me atë qi ishte shkrue po me atë maqinë, njyren e kish të tjeter dhe vendet e pikavet e të shenjimevet qi dukeshin mbrapa letrës ishin krejtë si të nji aktit tjeter qi ishte shkrue atë ditë, kurse vendet e pikavet dhe të shenjimevet t'aktevet të tjera ishin të rafshueme. U thirr Z. Vasil Palaj nëpunës i Ministrisë së Financavet, dhe si u pyet, a ka ndonji maqinë Remington në Ministri, na u pergjegj se nji maqinë e tillë ndodhet në Zyren e Inspektorisë. Mbi këte Z. Vasil Palaj u çue me porosi qi të shkruhen dy a tre rreshta me atë maqinë, e kuer u këthye me shkresen në dorë, u pa se njyra e pamja e shkrimit na jepte po atë kuptimin e siper thanun, d. m. th. se kopja qi na solli Z. Koçobashi ishte shkrue atë ditë e me atë maqinë. Veçanërisht u pa se fleta e parë e aktit, të paraqitun mbas dreke prej Z. Koçobashit, ishte thy në katersh, kurse fleta e dytë ishte thymë dyshë. Z. Koçobashi insistoj e tha, se aktin në ket mënyrë e ka gjetë në dosje qi u pa para dreke,

73138
BIBLIOTEKA KOMBE

dhe se nuk kishte as nji arsye e shkak qi të bante nji veper të tillë, kurse këto kopje të gjitha kjene të pa nenshkrueme prej as kuej. Mbi ket gja Komisjoni mbajti nji proces verbal të veçantë, gjithë ashtu mori edhe gjegjëjen spieguese të Z. Koçobashit me shkresë të datueme me atë datë.

Sjellja e Z. Koçobashi në ket çashtje na tregoj se ky nëpunës, i ngarkuem me nji pergjegjësi delikate per interesat e nalta të Shtetit, kishte nji mungesë të plotë në detyren e tij ; kështu qi Komisjoni, me datë 4. XI. 1925, u shtrengue me i drejtue nji shkresë Ministrisë së Financavet per me marrë masat e duhuna per sigurimin e aktevet qi kanë lidhje me veprimet e veta.

Vimë prep te teksti origjinal i akordit nr. 13, qi asht nenshkrue prej ZZ. Mufid Libohova e Avd. Amedeo Gambino e qi, si e thamë, nuk kje pranue prej Ministravet të tjerë. Si ç' u pa n' artikullin 5 të këtij akordi, Grupi Financjar Italian kishte të drejtë t' i konsideronte të rrëxueme ose të pa qenuna nenshkrimet e Shqiptarëvet, për të cillat Qeverrija e jonë nuk do kishte bamun në kohen e caktueme derdhjen e të dy të dhetëtavet.

Me 18 Prillë 1925, teksti i Konvencjonit të Bankës Kombëtare si dhe dekreti raktifikues botohen në numrin 15 të Fletores Zyrtare. Natyrisht bashkë me te u lypte t' u botonte edhe akordi relativ (nr. 13) qi regullonte mënyren e nenshkrimevet të nenshtetasvet shqiptarë. Kështu qi, Ministri Kompetent Z. Mufid Libohova, u gjet i shtrenguem o të botojë akordin në fjalë qi kishte nenshkrue kundra vendimit të Këshillit Ministruer, si na e thanë ma siper ZZ. K. Kotta e P. Poga, ose të mos botojë gja e të mbetej çashtja varun, dhe botimi i tekstit të kon-

vencjonit pa ndonji vleftë praktike, per sa i perkitëte pjesës s' akcjonevet të Shqiptarëvet.

Shtojmë se ish Ministri i Financavet, si kurse shifet nga nji telegram, me datë 31. III. 1925, ndodhej qe ma parë në ket gjendje delikate. Në telegramin në fjalë, Ministri fuqi-plotë i Romës Z. Eqrem Libohova i thotë: "Per sa i perket Konvencjonit të Bankës, me qellim qi me evitue qi ata (mungon fjala) oportun e nevojshme me çpallë vetem dekretin e ratifikuem. Lenmëni mue qi të marr pjesë ma vonë çpalljen e tekstit. Në lajmin zyrtar data e hapjes së nenshkrimit, mjaftcnt të çitohet klozi kryekrejet në shkurtim». Ky telegram arrijti në Ministrin e P. të Jashtëme, dhe si kuptohet asht pergjegjëja e nji telegramit qi do t' i ketë hequn ish Ministri i Financavet Legatës në Romë, por teksti i kësajë pyetje telegrafike nuk ndodhet n' arshiv të Ministrisë.

Tue qenë se akordi zbatues nr. 13 asht me datë 12 prillë 1925, kuer u hoqen këto telegrame qi po permendim akordi në fjalë nuk kje ende i nenshkruem.

Këto fakte spjegohen edhe nga se Konvencjoni i Bankës i lidhun me 15 Mars 1925, u botue vetem me 18 Prillë 1925; d. me th. se Z. e Tij Mufid Libohova, në mes të kësajë kohe pritëte instrukcjonet e duhuna nga Z. Eqrem Libohova, i cilli per me skapullue ish Ministrin e Financavet nga ky posicjon i vishtirë, dergoj në Tiranë Z. Nexhip Kokën sekretarin e Legatës s' onë në Romë.

N' atë datë, 31. III. 1925, bashkë me telegramin e siper permendun, Z. Eqrem Libohova i drejton ish Ministrit të P. të Jashtëme Z. Mufid Libohovës edhe nji telegram të dytë ku i

thotë: "Opsjoni aspak i kontestuem akord e na ç' ma parë nevojshme nen rezerven 39%[o] e mos len 10%[o] disponible». Si shifet asht nji pergiegje e ndonji telegramit tjeter qi Z. Mufid Libohova i kish drejtue; por prep teksti i këtij telegramit nuk ndodhet në arshiv të Ministris së P. të Jashtëme. Nga fjala (opsjoni) qi asht në krye të këtij telegramit, kuptohet se Z. Mufid Libohova mbas vendimit të dhanun në Këshillin Ministruer, si e pamë ma siper, kerkoj nji zgjatim t' afatit per nenshkrime të pjesës s'akcjonevet Shqiptare.

Me përgjegjën qi merr nga Roma, ky zgjatim i akordohet por nen konditen (sinë qua non) qi të tridhetë e ndandë përqindat e akcjonevet Shqiptare të nenshkruhen për nji herë, e të lehen të hapta për nenshkrim vetem dhetë për qindat. Me këte, Legata e Romës ven nji konditë përpara Qeverrisë, tue e dijtun se kjo nuk do të munte t'a eksekutonte, tue qenë se nga ky shtrengim po kerkonte zgjatimin e afatit. Por, si e thamë edhe ma nalt, të gjitha këto pengime e shrregullime do t'i ndreqte ardhja e Z. Nexhip Kokës: Kështu qi bashkë me botimin e Konvencjonjt të Bankës Kombëtare, u shtyp n' atë Fletore nr. 15, d. 18 Prillë 1925, nji »Çpallje e nenshkrimeve», me nen titullin «Po botojmë shkurtimin e Konçesjonit qi Shteti i jonë i dha Bankës Credito Italiano për Banken Kombëtare e Shqipnisë». Ne ket "çpallje„ këndohet shkurtimi i disa nenevet të Konvencjonit të Bankës, bashkë me shkurtimin e disa nenevet të tjerë t' akordit zbatues nr. 13, qi nuk ishte pranue prej Këshillit Ministruer e qi e kish firmue vetëm Z. Mufid Libohova. Kjo «çpallje e nenshkrimevet» nga shkaku qi nuk asht firmuem prej kuejë, nga nen-titulli i cuditëshëm që ka e qi fillon me fjalët «po botojmë . . .„, dhe prej titullit të sajë qi nuk asht

n' akord të plotë me teksin qi botohet, i hoqi vërrejtjen Komisjonit Hetuës: se me të vertetë, 1a kush asht qi bo'on nji çpallje të këtillë pa e nenshkrue ? ; 2a kurse akordi zbatues nr. 13 nuk u pranue nga ana e Këshillit Ministruer, kahë dalin këto kondita qi rregullojnë mënyren e nenëshkrimevet të Bankës Kombëtare ? ; 3a në kjoftë se janë marrë nga akordi zbatues nr. 13, dhe ky asht i vlefshem, perse nuk botohet teksti i tij qi asht ma i shkurtë dhe ma i kjartë se teksti i kësajë «çpallje e nenshkrimevet„ ? ; 4a kurse shifet nga titulli i kësajë qi asht botue për me tregue regullimin e nenshkrimevet, për ç' arsye përpiluesi trazon mbrenda në tekst shkurtimet të tjera të nenevet të Bankës Kombëtare, tue qenë se teksti i Konvencjonit asht botue ndër faqet e para po t' asajë fletore ?

Përgjegjet e këtyne pikavet, mbi ket çashtje, si mbas mendimit të Komisjonit, tue marrë para syshë se ç' thamë ma sipër, janë këto : 1a çpalljen në fjalë e ka komponue Z. Nexhip Koka, sekretar i Legatës në Romë, dhe këte na e thotë ZZ. Kel Koçobashi e Vasil Palaj, nëpunës kompetentë të Ministrisë së Financavet, me shkresen e tyne, me datë 15. XI. 1925, ku shkruejnë : "Me sa mbajmë mend «çpallja„ në fjalë ka kenë komponue prej Z. Nexhip Koka sekretar i Legatës Shqiptare në Romë, dhe kopja e sajë i asht kenë dergue Zyres së Shtypit ashtu edhe Drejtorinavet dhe Zyravet Financjare nen nr. 2906, d. 18. IV. 1925. Komponimi i «çpalljes» në fjalë asht ba në Tiranë„. Por Z. Nexhip Koka tue mos pasë ndonji kompetencë të posaçme për me nënshkrue nji të tillë akt, e për me evitue ç' do përgjegjësi e la pa nenshkrim. Kështu, tue e lanë me u botue nji akt të këtillë qi i përkitëte Ministrisë së Financavet dhe tue i' a dergue këte zyrtarisht Drejtorivet dhe Zyrevet Fi-

nancjare të Shtetit, barren e responsabilitetit e morri për sipër Ministri i Financavet Z. Mufid Libohova. 2a Me të vertetë akordi zbatues nr. 13 nuk ishte pranue e firmue prej Këshillit Ministruer, por me gjithë këte Z. Mufid Libohova e kishte nenshkrue ; dhe tue qenë se nuk mundte t'a botonte Konvencjonin e Bankës, pa çpallë s' bashkut edhe konditat e nenshkrimevet t' akcjonevet të pjesës së Shqiptarëvet, u shtrengue me pranue botimin e kësajë «Çpallje e nenshkrimevet„ si mbas mendimit të çfaqun telegrafisht prej Z. Eqrem Libohovës. 3a Shkaku qi Z. Mufid Libohova nuk botoj tekstin përkatës t' akordit zbatues nr. 13, asht ky: se afati i caktuem për nenshkrimin e akcjonevet, me akordin në fjalë d. m. th. 5 Majë 1925, nuk kje i pranuem prej Këshillit Ministruer; dhe, mbas marrëveshtjes qi bani me ZZ. Eqrem Libohovën e Nexhip Kokën caktoj vetë nji afat te rij deri me 30 Majë 1925, pas «ndonji përjashtim dhe pa ndonji zgjatim» për kohen e nenshkrimevet. Artikulli 13 e "çpallja e nenshkrimevet» qi u botue, na e thotë kjartazi. Me ket mënyrë veprimi, Z. Mufid Libohova, pandehu se do të plotsonte mungesen e firmavet të Kolegvet të Tij. qi nuk kishin nenshkrue origjinalin e akordit për shkak t' afatit. 4a Përpiluesi, me titullin qi i veshi, deshti me i dhanë randsi çashtjes s' afatit qi, n' artikull të përkatëshem, asht shtypun dhe me germa të dukëshma. Me titullin qi i dha dhe me trazimet e shkurtimevet të tekstevet të Konvencjonit të Bankës Kombëtare dhe t' akordit zbatues nr. 13, deshti të i'u apin përshtypjen kënduesvet qi çpallja në fjalë, d. m. th. shkurtimi i botuem, asht marrun nga dy tekstet të vertetuem si njeni ashtu tjetri.

Kësi sojit Z. Mufid Libohova zgjati afatin e nenshkrime-

vet deri me 30 Majë 1925. Por ky zgjatim prep i shkurtë nuk komunikohet, përveç mbrenda Shtetit me fletoren zyrtare dhe me qarkore; kurse jashtë Shqipnije, e sidomos n' Amerikë, kemi nji element mjaft patrijot e të pasun qi mundej m' u interesue në ket çashtje për plotsimin e qellimit. Por edhe sikuer t' ishte veprue ndryshej, afati i caktuem ishte tepër i shkurtë, tue marrë para syshë mjetet e komunikacjonit e të publicitetit qi kemi si edhe distancen qi na dën me vllazen t' onë jashtë Shtetit. Kështu qi Qeverrija, me dekret ligjë të posaçem, me datë 20 Majë 1925, në mungesë të Z. Ministrit të Financavet, qi ish largue sa ditë prej Tiranet, detyron ç'do Ministër, Senator, Deputet e nëpunës me ble akcjone të Bankës Kombëtare s'pakut për shumen e rrogës ose të shpërblimit të nji mojit. Deri sa të mbëlidheshin të hollat e këtyne nenshkrimevet dhe të dergoheshin në Credito Italiano, afati i caktuem për heren e dytë nuk përmetonte veprimin. Nji zgjatimin i rij imponohej; por t' interesumit venë kondita për pranimin e këtij zgjatimi, si merret vesht nga telegrami, d. 28. V. 1925, qi Z. Eqrem Libohova i drejton Ministrisë së Financavet. Z. e Tij thotë : «Grupi Financjar nuk do t' ishte kundërshtar për zgjatimin e afatit të nenshkrimevet të Shqiptarëvet stop n' interesë komune shenon se kostitucjoni i Bankës duhet të bahet mbrënda afatevet të caktueme stop për me evitue vonesat Grupi deshiron qi Qeverrija t'i komunikojnë mbrenda afatevet të caktueme sasinë e nenshkrimevet të permbledhuna deri me 31 Majë 1925 për me fiksue pa ndonji dam themelimin e Bankës me nji herë e posibilitetin me lanun të hapuna nenshkrimet e Shqiptarëvet deri me 15 Qershuer Stop„.

Qellimi i Grupit Financjar, mbas këtij telegramit, ishte qi të na epte a po jo nji zgjatim afatit si mbas sasisë të nenshkrimevet qi do të kishim neve deri me 31 Majë. Atëherë, si mbas urdhënit të Shkelqëspeshmes Kryesi të Republikës, ish Ministri i Financavet Z. Mufid Libohova ngarkohet me i komunikue Grupit Financjar se Qeverrija Shqiptare mbajti për hesapin e sajë 230.000 (dyqindë e tridhetëmij) akcjone. Me nenshkrime të bamuna prej nëpunësavet, 12.562 (dymdhetëmij e pesëqindëgjashtëdhetë e dy), dhe me nji pjesë të nenshkrume prej privatëvet, sasija 49 %, d. m. th. 245.000 akcjonevet mushej plotësisht. Për me vue në zbatim urdhënin e të Shkelqëspeshmes Kryesi të Republikës, Z. Mufid Libohova, me datë 30. V. 1925, hjekë dy telegrame:

Njenin i' a drejton Legacjonit Shqiptar në Romë tue i thanë: «Lutem komunikoni mbrenda 31 Majit Z. Albertit, qi Qeverrija Shqiptare ka shtij në hesapë 230.000 akcjone të Bankës Kombëtare. U depozituene në Ministri të Financavet dy të dhetëtat e shumës së caktueme». Tjetrin i' a drejton Ministrit Fuqiplotë t' Italisë në Durrës kësisojit: "Kam nderin me Ju ba të njoftun Shkelqësisë s' Uej se Qeverrija Shqiptare ka nenshkrue 230.000 (dyqindë e tridhetëmij) akcjone të Bankës Kombëtare„.

Asht për të hjekë vrejtjen qi në telegramin e parë Z. Mufid Libohova i thotë Grupit Financjar italian qi Qeverrija «ka shtij në hesapë» dhe qi «u depozituene në Ministrinë e Financavet dy të dhetëtat e shumës së caktueme„, gja qi nieri nuk mundë t' a besonte, tue kenë se per mungesën e këtij shkakut, Qeverrija kerkonte, dy ditë ma parë, zgjatimin e afatit. Kurse në telegramin qe i drejton Ministrit t' Italisë në Durrës, ish

Ministri i Financavet thotë se "Qeverrija Shqiptare ka nenshkrue» d. m. th. ka mbajtun për hesapin e vet të 230.000 akcjonet.

Këto dy telegrame, pa datë dhe pa numer të Protokolit, Komisjoni Hetuës i gjeti n' arshivat e Ministrisë në Sekcjon të prishjevet; kështu qi për me i vertetue i' u drejtue zyres telegrafike, ku Drejtori i sajë Z. M. Musli vertetoj heqëjet e tyne, të njenës me nr. 479 dhe të tjetres me nr. 10116.

Për me vrejtë shkakun e ndodhjes në ket mënyrë të këtyne dy telegramevet, Komisjoni Hetuës pveti mbi ket çashtje ZZ Mikel Koçobashi e Vasil Palaj, nëpunës kompetent të Ministrisë së Financavet. Si njeni ashtu tjetri u pergjegjen, me shkresat respektive, me datë 4. XI. 1925. Z. Mikel Koçobashi, qi për heren e parë verbalisht kish deklaruë se nuk din'e gja, thotë: «dy telegramet italisht janë shkrue kësi sojit: atë natë më duket prej orës 8.30 deri në 11 ka çue Z. Mufid Libohova e më ka thirrë në shpij të Tij dhe më ka diktue dy telegramet në fjalë të cillat n' atë kohë nalen i kemi derguë në telegrafë. Shpejtësija e shkrimit të tyne shifet kjarisht prej mënyrës qi janë të shkrueme me lapës, ashtu shifet edhe ora në të cillen janë çue në telegrafë. N' e nesre kopjet e tyne janë kopjue në maqinë, dhe janë nënshkrue prej Z. Ministrit për me u ruejtë n'arshiv. Si thamë sypri prej shpejtësijet, vendit ku janë bamun, si edhe prej kohes së natës, shifet se kuer janë bamun nuk ka pasë kohë kuer të i' u vente numri, mbasi të gjitha Zyret ishin të mbylluna. Nê bazë të ç' farë veprimit e ç' përfundim i ka dhanë Z. Mufid Libohova nuk e dij. Ndonji akt për këtë punë nuk ka pasë„.

Shkresa e Z. Vasil Palaj asht kompillue si vijon: «Dy telegramet në fjalë i kam gjetun të prueme në dosjerin e lista-

vet të blersivet t' akcjonevet mbrenda në Shqipni, të cillen dosje e kam mbajtun dhe jam tue e mbajtun un, jo të kyçur në ndonji vend të veçantë, por jashtë në vend të hapëtë si ç'i mbajë dhe aktet të tjera. Për qenëjen të këtyne dy telegramevet, mbas sa kam në mend, nuk kam pasë dijeni përpara, veç diten qi i kam gjetun dhe i'a kam sjellë të ndertit Komisjon të cillin e kryesoni Z. e Juej. Telegramet në fjalë janë në gjuhen italisht të shkrueme me maqinë e të neushkrueme prej ish Ministrit të Financavet z. Mufid Libohovës. Këto dy telegrame, si njeni dhe tjetri, në krye (naltë) kanë të shtypun flalen "koncept» me vulen qi ka per ket qellim Ministrija e Financavet e qi ndodhet në Zyren e protokolit».

Asht nji gja e çuditëshme qi këta dy telegrame, si e verteton Z. Koçobashi vetë, me gjithë qi u kopjuene n' e nesre në maqinë, e me gjithë qi, si e verteton Z. Vasil Palaj, shkuene nga protokoli, jo vetem qi nuk kanë numrin e protokolit por, për ma tepër, u futen në dosjen e të Prishunavet pa pasë nji dijeni nëpunësi pergjegjësë i këtij Sekcjoni, kurse të tana aktet kësi llojit qi i perkitëshin Bankës Kombëtare mbaheshin prej Z. Mikel Koçobashit të kyçuna (të ndryeme) në kasen e posaçme të hekurit.

U muerne a po jo para syshë këto dy telegrame nga t' adresuemit, ajo nuk dihet; por e sigurtë asht se nji pergjëgje zyrtare, nga ana e Grupit Financjar italian, Qeverrija nuk morri, dhe nenshkrimi i Grupit, perfaqësue prej Mario Albertit e adv. Amedeo Gambinos, nuk figuron n' as nji akt perkatës qi ndodhen në dosje të këtyne traktativevet.

Si u pa në telegrām, datë 28. V. 1925, qi i drejtoj Ministris së Financavet Z. Eqrem Libohova nga Roma, Grupi Finan-

çjar italian mundë të na epte dhe nji afat deri me 15 Qershuer 1925, d. m. th 15 ditë akoma, me konditë të parashenueme. Por, në u caktue ky afat zyrtarisht e definitivisht a po jo, kjo nuk del nga dosja e përkatëshme. E vërteta asht se ish Ministri i Financavet Z. Mufid Libohovà me nji qarkore, me datë 24 Qershuer 1925, me të cillen i' u ban të njoftun të gjithë Zyrevet të Financavet ratifikimin e Konvencjonit të Bankës nga ana e Parlamentit, thotë: «Mbassi afati i shitjes s' akcjonevet mbaron me 30 Qershuer të këtij vjeti, porositni qi të veni të gjithë energjinë t' uej për shitje t' akcjonevet, tue na dergue mbrenda këtij mueji lis'en e gjithëmarëshme të nenshkrimeve t'akcjonevet data me datë». Nga e nëxjerr ket afat, 30 Qershuer, z. e Tij, kurse dhe telegrami i Z. Eqrem Libohovës flet për 15 Qershuer, ajo nuk kuptohet. Ajo qi kuptohet nga kjo qarkore asht se, Z. Mufid Libohova mbas çpalljes së parë qi bani në Fletoren Zyrtare Nr. 15, datë 18 Prillë 1925, ku cakton afatin, «pa ndonji përjashtim e pa ndonji zgjatim» me 30 Majë 1925, për herën e parë i' u njofton Zyrevet Financjare të Shtetit që afati mbaron me 30 Qershuer. Edhe këte e ban si shifet gjashtë ditë para mbarimit t'a afatit, tue kërkue mbrenda kësaj kohë te gjithë energjine e nëpunsavet për nenshkrime të reja s' bashkut me listen e gjithëmarëshme t'akcjonevet qi do të nenshkruheshin!

Me 23. VII. 1925, d. m. th. mbas njizet e tri ditësh, Z. e Tij lëshon prep nji qarkore tjeter, drejtuem të gjithë Drejtorivet e Zyrevet Financjare në Shqipni, në të cillen shkruen: "Po zgjatet edhe nji herë koha e nenshkrimevet t' akcjonevet tue caktue për afat të fundit e të pa zgjatueshem (asht e treta herë qi e thotë!) kohen deri në mbarim të ditës 15 Gusht 1925 ! »

N' ätë kohë Z. Amedeo Gambino, perfaqësuesi i Grupit Financjar italjan, ndodhej akoma në Tiranë dhe me datë 25 Korrik 1925 i drejton Z. Mufid Libohovës letren qi vijon: «Tue referuë n' akordet zbatuese 5 e 13, të stipulueme në Tiranë më 15 Mars 1925 e 12 Prillë 1925 midis Qeverrisë Shqiptare dhe të Grupit Financjar italian, kam nderin me Ju komunikue Shkelqësisë s' Uej qi deri më sot nenshkrimet e akcjonevet të Shqiptarëvet për Bankën kombëtare, per të cillat asht ba në regull e mbrenda kohës shtyrja e pagesavet të dy të dhetëtavet, si u caktue në paragrafin 4 t' akordit zbatues të permendun nr. 13, hypin në numrin 150.000 akcjone për nji kapital nominal të fr. arit 3.750.000, si u fiksue në le'er porosina qi i janë dergue Ministrisë së Financavet nga ana e Credito Italianos nga Roma e Bari, me datë 23, 25 e 28 Majë 1925. Por, si mbas paragrafit 5 t' akorrdit zbatues të sipër thanun nr. 13, Grupi Financjar i ka konsiderue të rrëxueme e të pa qenuna nenshkrimet për të cillat nuk asht ba pagesa e dy të dhetëtavet, e ka parapa vetiut nenshkrimin e akcjonevet qi kanë mbetë kështu pa u firmue». Shenojmë daten e kësaj letres, 25 Korrik 1925, kurse Z. Mufid Libohova dy ditë ma parë, dhe me gjithë qi Z. Gambino ndodhej në Tiranë, nëxorri qarkoren e fundit të sipërthanun, per me zgjatue afatin për nënshkrimin e akcjonevet deri me 15 Gusht 1925!

Asht për t'u çuditë se si Z. adv. Amedeo Gambino përmendë ne letren e tij Akordin zbatues nr. 13 tue u bazue n' artikullin 4, ne të cillin afati i caktuem për nenshkrimin e Shqiptarëvet me ndërmjetsinë é *Ministrisë* së Financavet, asht 5 *Majë* 1925. Kjo difton se me gjithë qi Këshilli *Ministruer* nuk nenshkroj, si e thamë ma sipër, ket akord, nga shkaku i afatit

të pa mjaftueshëm, 5 *M*ajë 1925, ky u nenshkrue vetëm prej Z. së Tij *M*ufid Libohovës dhe adv. Gambino-s, e kisht fuqinë të vleftëshme për zbatimin e tij. Ksisojt, të gjitha këto qarkore për zgjatimin e afatit qi çpalli Z. *M*inistri i Financavet, Komisjoni nuk i beson fare dhe i quen lodra të rema.

Dhe kjo bindje asht aqë e arsyeshme, sa qi edhe ZZ. P. Poga e K. Kotta, ish Kolegët e Z. Tij, në peytjen që u bani Komisjoni Hetuës: «ç' dijeni kini mbi shkresën, me datë 25 korrik 1925, e nenshkrueme prej Z. Gambino-s dhe e drejtueme ish *M*inistrit të Financavet?» u përgjegjën me shkresa respektive të tyne, d. 12. XI. 1925, si njeni tjetri në ket menyrë: "sot po marr dijeni të shkresës në fjalë»! Por me gjithë këte Z. *M*ufid Libohova insiston akoma në lodren e tij, dhe në përgjegjen qi i ep Komisjonit Hetuës me shkresën e vet, d. 7. XI 1925 thotë: "Tue u marrë vesht me *M*inistrin e P. të *M*brendshme dhe të Jashtëme u banë të gjitha propagandat e duhuna. Pra autoritetet administrative, Financjare, si dhe Konsullatat dhe Legatat banë detyrat e tyne si me konferenca ashtu edhe me shtyp. *M*jerisht këto propaganda nuk mjaftuen„. Kjo letër e Z. Gambinos na tregon dhe nji gja tjetër: se Z. *M*ufid Libohova qyshë me 28 *M*ajë, d. m. th. dy ditë para se të mbarohej afati i parë, i caktuem me çpalljen e Z. Nexhip Kokës, e dinte se 150.000 akcjone kjenë të nenshkrueme prej Shqiptarët në Credito Italiano në Romë e në Bari. Kështu qi kuer lypte nji afat të rij dhe telegrafonte nji ditë ma vonë, me 30 të *M*ajit, me ndermjetësinë e Legatës italiane në Durrës dhe të Legatës s' onë në Romë, qi Qevërrija Shqiptare mbajti për hesapin e saje 230.000 akcjone, kuer mbas nenshkrimevet qi u bane në Romë e

në Bari nuk mbeteshin ma për me plotsue sasinë e Shqiptarëvet, por vetëm 95.000 copë akcjone, Z. Mufid Libohova nuk bante gja tjetër veç se me mashtrue të Shkelqyeshmen Kryesi të Republikës dhe Qeverrinë qi kishin marrë atë vendim. (1)

Tani kuptohet sheshazi dhe se pse këto dy telegrame, qi u neshkruene nga Z. Mufid Libohova dhe shkuene prej duersh të Z. Mikel Koçobashit, u shduken nga dosja e përkatëshme e Bankës, dhe u gjeten prej Komisjonit Hetuës, pa nimer protokolit dhe pa datë, të mëshefuna n' arshiv të Drejtorisë së Prishjevet. Kësi sojit tregohet se edhe afati për neashkrimet e Shqiptarëvet, me ndermjetësinë e Arkës së Përgjithëshme të Ministrisë së Financavet, kje mbarue që me 5 *Maj*ë 1925 dhe se afatet qi po kërkonte Z. Mufid Libohova, tue i drejtue telegrame të posaçme Legatës në Romë, e jo drejtë për drejtë Credito Italianos, s' kjenë gja tjetër veç se nji blof i luejtuen prej ZZ. të tyne, Mufid Libohovës ish Ministrit të Financavet, Eqrem Libohovës Ministrit Fuqi Plotë në Romë, Nexhip Kokës Sekretarit të Legacjonit të Romës dhe Mikel Koçobashit Kryesekretarit *Ministrisë* së Financavet. Por me gjithë këto Z. Mufid Libohova kish guximin të prezentohej para Parlamentit, per me kerkue votimin me ngutsië të Konvencjonit të Bankës, me 23 Qershuer 1925, kurse të drejtat e Shqipnisë i'a kishte falun të huejvet që me 5 *Maj*ë 1925 d. m. th. nji muej e gjysmë ma parë.

---

1) Z. Kasem Radovicka, anëtar i Komisjonit, frazen, qi flet mbi mashtrimin qi Z. Mufid Libohova i ban të Shkelqyeshmës Kryesi të Republikës e Qeverisë e të cillen Komisjoni me vota të përbashkëta e ka përshkrue, Z. e tij, si pjestar i Komisjonit nuk e pelqen. Në vend të këtyne fjalëvet thotë: "Këto pune rrjedhin prej ngushticës financjare dhe nga mos marrja pjesë e populit nder akcjone".

c) Nenshtetasit Shqiptarë marrin 150.000 L. st, aktcjone të Bankës (?) Prishja e të bollavet qi ishin mbështjellë për blerjen e akcjonevet për llogari të Shqiptarëvet n' Arken e Shtetit. Humbja e të Drejtavet të këtyne akcjonevet për rregjistrimin e duhun si mbas konditave të caktueme.

Në letren e sipër përmendun qi Z. adv. Amedeo Gambino i drejtoi me 25 Korrik 1925 *Z. Mufid* Libohovës u pa se Z. e Tij i thotë ish Ministrit të Financavet: «Qe deri sot nenshkrimet e akcjonevet të Shqiptarëvet për Banken Kombëtare, për të cillat shtyrja e pagesavet të dy të dhetëtavet asht ba mbrenda kohës e rregullavet, si u caktue në paragrafin 4 t' akordit zbatues nr. 13, hypin në numërin e 150.000 akcjone për nji kapital nominal fr. ari 3.750.000, si u fiksue në letërat porosina qi i janë dergue *Ministrisë* së Financavet nga ana e Credito Italianos nga Roma e Bari me datë 23, 25, e 28 *Majë* 1925». Po si mundë të ngjasin qi nenshtetasit shqiptarë të nenshkruejnë akcjone të Bankës me 23, 25 e 28 të Majit 1925, dhe Z. Gambino të pretendojë në letren e tij qi kjo asht ba në bazë t' akordit 13, artikull 4, kurse afati i caktuem n' atë akord e n' atë artikull, qi ka nenshkrue vetë Z. Gambino mbaronte, për ket veprim në 5 *Majë* 1925? Jo, na vjen keq shum, me thanë se Z. Gambino gabohet fort në ket pikë. Artikulli 4 i akordit zbatues nr. 13, si e thamë edhe ma parë, flet vetëm për «nenshtetasit shqiptarë qi do të pranohen prej Ministrit të Financavet të Shqipnisë, për nenshkrimin e kapitalit të Bankës Kombëtare, (e qi për me rregullue modalitetin e nenshkrimevet të pjesës s' akcjonevet qi marrin) kanë me derdhun ndër kasa të Shtetit Shqiptar dy të dhetëtat e vlëftës nominale t'akcjonevet të nen-

shkrueme, e për të cilët Qeverrija Shqiptare ka me derdhë, në Qendren e Romës të Credito Italianos, shumat kështu të mbëledhuna, deri me 5 Majë 1925». Qyshë me atë datë e drejta e nenshtetasvet Shqiptarë, qi parashef artikulli 4 i akordit zbatues nr. 13, kjenë rrëxue prej ish Ministrit të Financavet Z. Mufid Libohova më nenshkrimin e Tij qi vuni nen akordin në fjalë. Ne u pranuene a jo, ata nenshtetas Shqiptarë qi nenshkruene të 150.000 akcjonet jashtë këti afatit, prej ish Ministrit të Financavet të Shqipnisë, atë nuk e dijmë se nga aktet e dosjes së përkatëshme nuk del gja ; po në kjoftë se Credito italiano i pranoj për hesapin e vet si akcjonistë të Bankës, ajo nuk i përket as akordit zbatues nr. 13, as artikullit 4 të këtij akordi, si pretendon Z. Gambino në letren e tij.

Për dijeni të këndvesvet dhe për me plotsue raportin t'onë permbi ket çeshtje po paraqesim këtu poshtë listen e këtyne akcjonervet me shuma respektive qi kanë marrë prej akcjonevet të Bankës Kombëtare të Shqipnisë. Komisjoni Hetuës e shef për detyrë t'i lavdojnë posaçisht për patriotizmin qi kanë treguem. Këta Zotni janë: Eqrem Bej Vlora 20.000 akcjone, Ajet Bej Libohova 20.000 akcjone, Neshet Pashë Vlora 20.000 akcjone, Vasil Truja 16.000 akcjone, Luka Eftimiadhi 16.000 akcjone, Mikel Lambro 8.000 akcjone, Filip Guraziu 6.000 akcjone, Gjyseppe Guraziu 6.000 akcjone, Gjovanni Daraghiati, 20.000 akcjone, Luigj Gjoka 6.000 akcjone, Gjovanni Kamsi 6.000 akcjone edhe Gjovanni Mislocja 6.000 akcjone. Vlefta e nji akcjonit, si dihet, asht nji lire inglize. Të tre ZZ. e parë të sipër përmendun i kanë nenshkrue këta akcjone, ne 23 të Majit, në nji ditë në Romë. Të katertë të fundit, i kanë nenshkrue po n' atë datë në Credito italiano, në Bari. Asht per t' u habitë mbi të ndodhunit e këtyne nenshkri-

mevet në Romë e në Bari në nji kohë e n' atë ditë. Të pestë të tjerët i nenshkruene që me 25 deri me 28 Majë 1925. Kështu qi mbrenda pesë ditëvet të gjithë këta Zotni mbaruen detyren e tyne, tue depozitue për nji herë në Credito Italjano edhe shumen e vogel të tridhetëmij liravet inglize. Shenjojmë se nji nga këta akcjonis'at e Bankës Kombëtare Z. Luigj Gjoka, tue qenë kaq i pasun, vijon mësimet e veta në Bari me bursen e Shtetit. Si shifet nga proces verbalet e Asamblesë Konstituente të Bankës Kombëtare të Shqipnisë, qi u mbajtë në Romë me 2 Shtatuer 1925, këta 150.000 akcjone i kanë perfaqësue atë ditë n' Asamblenë në fjalë: ZZ. Ajet Bej Libohova (Perfaqësues i Qeverisë Arabe në Romë po n' atë kohë edhe Syndaku (Komiseri) i Qeverisë në Banken Kombëtare të Shqipnisë) 40 000 copë; Ekrem Bej Vlora 58.000 copë; e Neshet Pashë Vlora 52.000 copë.

Si mbas fjalëvet qi mbajti po n' atë Asamble Z. Mario Alberti, Presidenti i Këshillit t' Administratës së Bankës Kombëtare, shuma e Pergjithëshme e akcjonevet të Bankës ishte nenshkrue e rregullisht përfaqësue diten e asamblesë. Po nga këta proces verbale tregohet se per vec këtyne Zotnivet, qi permendem ma sipri, nuk ndodheshin të tjerë nensh'etas Shqiptar si akcjonista të Bankës as të perfaqësuem prej ndokuej tjeter, d. m. th. qi pasë atyne nuk ka as nji Shqiptar qi të ketë në posesjonin e tij akcjone të Bankës, kurse Z. e Tij Mufid Libohova mbi pyejen relative qi i bani Komisjoni Hetuës me shkresen, me datë 4. XI. 1925, përgjigjet mbi ket pikë më 7. XI. 1925 se: "për të përfaqësuar Shqipërinë dhe akcjonistat Shqiptarë në ceremoninë e inauguracjonit të Bankës, i kemi dhanë urdhun Z. Patuk Saraçit, Z. Ajet Libohovës dhe Ministrit t' onë

në Romë„. Po mbi fjalët e Z. Mufid Libohovës ish Ministrit të Financavet, Z. Sulejman Starova Ministri i sotshem, me datë 3. XI. 1925, na shkruen pikrisht si pason: «Në arshivat e kësaj Ministri per veç telegramit të hequn Z. Patuk Saraçit Drejtorit të Bankës per me u nisë per Romë per ku do të merrte instrukcjonet prej Legatës s' onë, telegram qi e keni pa edhe Z. e Juej, nuk ka tjeter akt qi t' autorizonte ndonji nieri per me perfaqësue akcjonistat e regjistruem në Shqipnië; gjithë ashtu edhe per instrukcjonet e dhanuna Legatës dhe prej kuejtë janë dhanë ndonji akt n' arshiv nuk kemi. Ashtu edhe per kompletimin e sasisë të 49°[o t' akcjonevet qi i tokojnë Shqipnisë nuk kemi ndonji akt qi t' i'a tregojmë„.

Komisjoni shton se nenshkrimi i Z. Patuk Saraçit si anëtar i mbledhjes nuk figuron në raporten e Asamblesë Konstituente të Bankës. Sa per telegramin qi i' u hoq Z. Patuk Saraçit, Z. Mihajl Rama, nëpunës kompetent në Ministri të Financavet, thotë se e ka nenshkrue ay vetem mbas urdhnit verbal të Z. Mufid Libohovës qi nuk deshti me e nenshkrue.

Asht per të hjekë verejtje se aktet e Credito Italianos, me datë 23 e 28. V. 1925, qi përmbajnë listat e akcjonistavet qi u nenshkruene prej asaj Bankë, si e thamë ma siper, deri në minuten qi u kerkuen e qi na u paraqitën në Komisjon, nuk ishin të regjistrueme, dhe nuk ka ndonji veprim nga ana e Ministrisë së Financavet per pranimin e tyne. Z. Mikel Koçobashi, si shifet në proces verbalet e Komisjonit, na tha se këta akte tregojnë regjistrimin e jashtem, prandej nuk u rregjistruen në protokolin e Ministrisë së Financavet (!), por vetem ruheshin n' arken e hekurit; kurse Shef Seksjoni i Prishjevet, nëpunës kompetent i atëhershem, Z. Vasil Palaj s' kish as nji dijeni mbi

këta akte, si kurse na deklaroj kuer u pyet prej Komisjonit Hetuës. Por 5 ditë ma vonë, e kundra pergjegjes së parë, Z. Mikel Koçobasi na pergjegjet prep, me shkresë datë 4. XI. 1925, si vijon: «aktét, me datë 23 e 28. V. 925, qi janë lista akcjonistash shqiptare të jashtem të dergueme prej Banket, nuk janë protokolue mbas urdhënit qi na ka dhanë Z. Ministri per me i mbajtun asht në rojë„. Kësi sojit vertetohet dhe nji herë roli qi luejten ZZ. Mufid Libohova me shokë në kurrizin e Kombit, të Shkelqesisë së Tij Kryetarit të Republikës, të Kollegëvet të tij në Këshillë Ministruer, të Senatit dhe të Parlamentit.

Hetimet e Komisjonit, mbi këto çashtje qi u parashikjune, lypësej të mbaroheshin edhe po t' ishte se punët e ish Ministrit të Financavet kufizoheshin deri këtu. Por Z. Mufid Libohova e shtyni veprimin e Tij edhe ma tutje. U pa se Qeverija me dekretin, datë 20. V. 25, kurse afati i caktuem si mbas akordit zbatues nr. 13 kje mbarue qe me 5. V. 1925, detyroj çdo *Minister* o rëpunës të Shtetit me ble akcjonet e Bankës per shumen e rrogës ose të shperblimit të nji mojit. Në bazë të këtij dekretit u nenshkruen prej Arkës së Pergjithëshme të *Ministrisë* së Financavet 25.196 copë akcjone per nji vleftë nominale 25.196 lira ingleze. Si mbas akordit zbatues nr. 13, Qeverija kje e detyrueme mbrenda kohës së caktueme me derdhun në Credito Italiano dy të dhetëtat e kësaj shumë kundre të diftesavet të perkohëshme, d. m. th. 5.039 lira ingleze. Shuma e pergjithëshme qi Qeverija kishte mbëledhun n' Arken e sajë nga nënshkrimet e sipër thanuna, arriti fr. ari 273.604, d. m. th. afer 10.944 lira inglize, dy herë ma teper se na u lypëshin per blerjen e këtyne akcjonevet. *Me* këto të holla, si mbas artikullit 5 të ligjës organike të Bankës, *Ministri* i Financavet

mundte të reservonte nji sasië akcjonesh dy herë ma tepër nga numri i permendun sipri. Por Z. e Tij jo vetem qi nuk e bani këte, por as sasinë e akcjonevet qi ishin nenshkrue n' arken e pergjithëshme nuk ju a siguroj të zotvet, se si e thamë ma naltë të drejtat e këtyne i kishte humbë qe me 5 *Majë*.

Tue qenë se ket gja é dinte vetem ay, kerkoj me çdo mënyrë të mbëlonte lojen e tij deri në fund. *Me* qenë se të hollat qi kish mbëledhun nga nenshkruesat e akcjonevet i prishi, me datë 8. VII. 1925, i drejton Doganës së Durrësit nji telegram me të cilin pyetë shumen qi do t' arrijnë t' ardhunat e kësaj Doganë deri në mbarim të atij mojit. Z. Bumçi i pergjegjet me telegram n'atë ditë në ket mënyrë: «t'ardhunat Doganore deri në mbarim të muejit shpresojmë se mundë të kapen 180.000 a 200.000 aproksimativisht». *M*bi këte Z. *M*ufid Libohova me telegramin, d. 14. VII. 1925, i drejtohet prep doganës së Durrësit si vijon: «Deri në nji urdhen të rij t' ardhunat t' ueja do t' i mbani aty dhe nuk do t' i dergoni në Qender se deri me 24 të këtij mueji do të bahet nji pagesë me randsi jashtë Shqipnije. *M*e qenë se kjo pagesë ka shum randsië duhet qi të hollat të jenë florij d. m. th. napoljona e lira sterline tue evitue sa të jetë e mundun lirat turke. Por data 24 Korrik 1925 kalon dhe Z. e Tij nuk ep ma instrukcjone (?) mbi ket çashtje.

Me 25 si u pa adv. Gambino përfaqësues i Grupit Financjar, i drejtoi letrën në të cillen i thotë se: «Grupi Financjar i ka konsiderue të rrzueme e të pa qenuna akcjonet për të cillat nuk asht ba pagesa e dy të dhetëtavet, e ka parapa vetiut nenshkrimin e akcjonevet qi kanë mbetë kështu pa u firmue„. Po ket letër, si u vërtetue, Z. Mufid Libohova e mbajti të mëshefun dhe vazh-

doj në planin e tij. Me 30 të VII. 1925 po i drejton prep Doganës së Durrësit nji telegram të kompiluem si pason: «deri në ditën nji Gusht 1925 lypen fr. ari 15.000 për nji nevojë të shpejtë Stop Njoftonani a mundeni t'i mbëlidhni këto të holla deri në ditën e përmendun Stop. Ju njoftojmë se mbas sodit duhet të kujdesoheni për pagesat e atyshme Stop Për akcjoné keni me reservue vetëm deri në fr. ari 120.000 Stop Në bazë të sa sipri keni me plotsue reserven Stop». Mbas këtij telegramit ish Ministri i Financavet e qet faret në harresë punen e akcjonevet. Kështu qi edhe 15 Gushti, të cillen e kish fiksue vetë si afat në qarkoren e fundit, kalon prep pa bamun gja. Atë qi âsht bamun vetëm na e thotë Z. Sulejman Starova, Ministri i sotshëm i Financavet, në shkresën e tij qi i drejton Komisjonit Hetuës, me datë 3. XI. 1926, në të cillën thotë: "Të hollat qi janë marrë si depozitë n' arkën e Shtetit, paskan qenë prishë për nevoja të ndryshme».

Në këtë mënyrë, Z. Mufid Libohova, tue qenë se me akordin zbatues nr. 13 qi kishte nenshkrue i falëte Grupit Financjar Italian të drejtat e nënshkruesvet, i la këta pa akcjone me gjithë qi të hollat e përkatëshme i kishte në dispozicjon të tij.

— Po Ju paraqesim tash, in extenso, përgjegjiet qi na dha Z. Mufid Libohova, me shkresën e tij, d. 7. XI. 1925, mbi të gjitha këto çashtje, qi të mundet kështu gjithkush me ba nji barabitje midis faktevet të vertetueme zyrtarisht dhe të fjalëvet të Z. së Tij. Ish Ministri i Financavet thotë: "Tue u marrëvesht me Ministrin e P. të Mbrendshme dhe të Jashtëme, u bane të gjitha propagandat e duhuna. Pra autoritet administrative, financjare si dhe Konsullatat e Legatat bane detyrat e tyne si me konferenca ashtu edhe me Shtyp. Mjerisht këto propaganda nuk mjaftuene. Mbi këte Qeverija u shtrengue të bajë

ligjën e bleries së detyrëshme si ç'e dini (dekret ligji me 20 Majë 1925). Ato qi kanë nenshkrue dhe pague nji të pesten e vleftës në Shqipni kapin shumën e 25.400 e sa akcjonevet.

Për të përfaqësue Shqipninë dhe akcjonistat Shqiptarë në ceremoninë e inauguracjonit të Bankës kemi dhanë urdhun Z. Z. Patuk Saraçit, Ayet Libohovës dhe Ministrit t'onë në Romë. Tue u kònformue n' urdhënin e Shkelqësisë së Tij Kryetarit të Republikës, telegrafueme me nji herë Legatës Italiane në Durrës, Legatës s'onë në Romë qi të njoftojshin Grupin Financjar italian se Qeverrija Shqiptare blente 230.000 copë akcjone. Mjerisht gjendja financjare e Shtetit nuk permetoj realizimin e kësajë porosi, nonse afati u shtye deri në Gusht„.

— Sa për "gjendjen financjare të Shtetin„ qi nuk i përmetoj Z. së Tij realizimin e qellimevet e të vullnetit të mirë qi kishte për interesat e Shtetit, i përmendim si shembulla të 4.020 lirat sterline qi i parapagoj Aspjotit për porosinë e pullavet, qi deri tash akoma nuk i janë dorëzue Qeverrisë, si edhe të 7.000 lirat sterline qi Z. e Tij i parapagoj për të blemunit e dy vàporevet qi edhe ato deri tash nuk kanë ardhë në ujnat t'ona ; (1)

---

1) Z. Kasem Rădovicka anëtar i Komisjonit hetues ban tékstualisht ket shenim: "Me gjith se ish Ministri i Financavet Z. Mufid Libohova në ket çashtje ka kallxue nji pa rregullim i cilli rrjedh dhe nga shrregullimi i parë qi ka pasë financa si edhe nga detyrat e teperta qi ka pasë ashtu edhe nga koha mjaft e ngatrrueshme; por kurr nuk mejtoj t' i két bamun me qellim abuzimi por àsht sikundër e dijmë ngushtica ftnancjare qi u ka dhanë shkak këtyne mungesavet„.

Perfundim i kapitullit të I.

Tue qenë se, si mbas hetimevet të Komisjonit, Z. Mufid Libohova asht i vetmi përgjegjës për shdukjen e «Allegato B» qi përmban e penalitetin e koncesjonit të Bankës dhe të Huasë së 50.000.000; tue qenë se Z. e Tij me nenshkrimin e zbatimin e akordit eksekutiv nr. 13, qi nuk ishte pranue prej Këshillit Ministruer, veproj kundra interesavet vitale të Kombit Shqiptar dhe mashtroj të gjithë trupet Shtetnore me dijeni e qellim; tue qenë se në ket mënyrë i la bashkë atdhetarët e vet me duer thatë pa marrë pjesë në nji institut qi do të sundojë për 50 vjet rresht jetën ekonomike të Kombit, Komisjoni Hetuës akuzon ish *Ministrin* e Financavet dhe Zev. i P. të Jashtëme Z. *Mufid* Libohoven, **ME TRATHTI TË NALTË KUNDRA ATDHEUT E KOMBIT SHQIPTAR.**

"Pjesërisht jamë kundërshtar,,
Kasem Radovicka d. v.

BKSH

II) Kontrata të lidhuna me Shoqënin Aspjoti, Korfus

a) Porosija e bankënotave dhe të monedhave metalike b) Porosija e pullave të Drejtsis. c) Porosija e pullave të Postës. ç) Mënyra e lidhjes të ktyne kontratave dhe vlefta ligjore e tyne.

Komisioni hetuës në mbledhjen e dytë, me datë 29 Tetuer 1925, kërkoj prej Ministris së Financave dosjen e akteve qi i përkiste kontratës të lidhun me shoqënin Aspjoti. Z. Kel Koçobashi, rojtës i ktyne kontratave n'a solli at' herë 3 zarfa që në sejcillin ndodhej ka nji kontratë. Kontrata e parë ishte për bankënotat dhe për të hollat metalike, po çfarë llojë metali do të përdorej nuk u caktonte fare. Vetëm u pa se Aspjoti kta të holla do t'i priste ose shtypte në nji vend të huaj, pa ditun se sa mund të arrinte shuma e shpenzimeve dhe cilla do t' ishte forma e ftyra këtyne të hollave. Veçanërisht u vrejtue se Shoqënija Aspjoti për kët sherbim qi do të n'a bante kishte të drejtë me marrë nji komision prej 5°[₀. Kontrata e dytë ishte për pullat e Postës por nuk kishte as datë as emnin e Ministrit qi e ka lidhë, për veç nenshkrimit të tij. E treta kontrata ish për pullat e Drejtsis, si thuhet përmbi zarf, mbasi kontrata vetë nuk tregon përse asht.

Të trija ktâ kontrata janë shkrue me maqinë, në fletë të dame të përdoruna prej Shoqënis Aspjoti edhe janë pa ndonji numër protokolit fare. Si kuptohet kta kontrata janë pregaditë

prej Drejtorit të përgjithshëm të ksaj Shoqëni z. Konstantin Aspjotit, dhe mandej janë nenshkrue ktu prej Z. s' Tij ish Ministrit të Financave Z. Myfid Libohovës.

Tue qenë se kontrata për pullat e Postës në Artikullin 7 thotë se: «dorximi i ksaj porosi do të fillojnë dy muaj e gjysmë mbas nenshkrimit të kontratës», e tue qenë se, si e thamë, kjo kontrata nuk ka datë fare, konvencjoni në fjalë s' ka as pak ndonji vleftë ligjore. Këtë rrfejmë si shembell për kujdesin e pa shoqe qi Z. e Tij ish Ministri i Financave tregonte, kùr lidhte kontràta per hesapin e Shtetit, permbi mijësha lirash sterline.

Natyrisht, Komisjoni hetuës, tue qenë së për lidhjen e ktyne kontratave nuk gjeti gja në dosjen e perkatëshme qi të rrfente mënyren e lidhjes së tyne, e pa t'arsyeshme me i u drejtue personave kompetente. Z. Sylejman Starova, Ministër i Financave me shkresen e tij 3. XI. 925 u përgjegj si pason: "Mbassi n' arshivën e ksaj Ministrije nuk ndodhet ndonji akt mbi këtë çashtje, perveç 3 kontratave qi ju janë dorzue Z. s' Uej, nuk dijmë ç' farë shpjegimesh t' Ju apim; sa për protokolin e komunikimin zyreve kompetente, ky nuk i àsht ba ktyne mbas urdhnit verbal qi paska dhanë ish Ministri i Financavet Z. Myfid Libohova për mbajtjen e tyne n' at mënyrë në roje».

Z.Z. P. Poga e K. Kotta në pergjegje qi na dhanë, me shkresën 12. XI. 925, si njeni e tjetri thonë: «Asht biseduar në Kshillin Ministrial që Ministri i Financave të vinte në marrveshtje me Z. Aspjoti për shtypjen e bankënotave, qi kishte ner mend Qeverria at-herë të nxirte si edhe per pulla të Postës e të Gjyqeve, por se në çë mënyrë u lidhen kta kontrata nuk kemi dijeni„. Kto po i vertetojnë edhe Z. Z. Mihal Rama e Mi-

kël Koçobashi, nenpunës kompetent të Ministris së Financave në përgjegjet qi i dhanë Komisjonit hetuës në mbledhjen e VI, datë 30.X 925. Për sa i perket pullave të postës, Z. Pilku, Drejtor i pergjithshem i P. Telegrafave, nà u pergjegj si vijon, me shkresen datë 2. XI. 925: "Porosija asht bamun me iniciativen e ish Ministrit të Financavet Z. Myfid Libohovës. Kontrata e bamun nermjet t' ish Ministrit të Financavet e Shoqënis Aspjoti nuk asht pa, as pelqye. Kjo Drejtori, tue pas marrun para sysh ndrrimin e formës së Shtetit dhe qi pullat postare qi u gjindeshin në veprim kishin nji formë regjimi të pa caktuem, me shkresen e vet, drejtue Ministris P. Botore e Bujqësis, datë 31. I. 925, kerkonte autorizimin per të bamunit e pullave të rea tue i bashkanjit me shkresen në fjalë dhe listen e duhur». Nga aktet e dosjes të pullave të Drejtsis, Komisjoni hetuës pa se edhe Ministrija e Drejtësis kishte kerkue me shkresën, datë 10. 3. 925, shtypjen e pullave të Drejtësis.

Nga të gjitha kta kuptohet se ish Ministri i Financave ishte ngarkue prej Kshillit Ministruer me hye në marrëveshje me Shoqënin Aspjoti per shtypjen e pullave dhe të bankënotave e qi Ministria e Drejtësis si dhe Drejtorija e Pergjithshme e Post-telegrafave kishin kerkue ç' me kohë shtypjen e pullave të rea. Por, ish Ministri i Financave, me gjith qi nuk ishte fuqi-plotë për me krye marrveshjen definitivisht më Z. Aspjotin, nenshkroj kontratat me inicjativën e vet, tue pranue dhe çmimin qi i proponoj Z. Aspjoti. Si mbas pergjegjes, qi n' a dha Z. M. Libohova me shkresë, datë 7. XI. 25, Z. e Tij e gjeti ket çmim "të mirë», kurse Z. Sylejman Starova Ministri i sotshëm i Financave, në shkresen datë 15. X. 925 qi i drejton Kshillit

Ministruer, mbi ket çashtje, thotë: "Kta pulla ishin mujtë me u shtypë në ndonji vend tjeter me nji çmim minimum nji të pesten e kti të sotçmit».

Mbi të gjitha pikat e ksajë çashtje, Komisioni hetuës pveti me shkresë datë 4. XI. 925, edhe Z. Mufid Libohoven, i cilli, me shkresen e tij datë 7.XI.925, u pergjigj ksisojit: "Me qenë se kjo punë asht sekret Shtetit, edhe deri sot asht mhajtur e mshefë, s' mund të ju pergjegjem as gojazi as me shkresë pa autorizimin e Kryeterit të Republikes. Z. e Juej mundeni të më bini nji urdhun prej Kryetarit të Republikes dhe të merrni nga un spjegimet e duhura. Per gjerat teknike qi permban ajo pune Kshilli Ministruer asht mbledhe «in corpore» edhe ka pvetë Kshillat e Drejtorit të Pergjithshem të P. Telegrafave Zotit Pilkut, i cilli u prezantue i shoqëruem prej Zotit Bonatit. Akt nuk ka. Shkaku qi nuk u ba konkursi asht sekret Shtetit. Por janë marrë para sysh fijatet qi ka pague deri sot Shteti Grek shtëpis Aspjotit si porositë qi ka bam Shqipëria si edhe ofertat qi ka marrë kto vitrat e fundit,,. I lamë të lirë kënduesit të nxjerrin vetë konkluzionin qi lypset, nga barabitja e fjalëve të Z. M. Libohovës edhe të Zotnive të tjerë të sipërpermendun. Shtojmë vetem se Shkelqesija e Tij Kryetari i Republikës me shkresë datë 12.XI.925 qi i drejton ish Ministrit të Financave i thotë: «Si mbas deshirit së çfaqun prej Komisjonit hetuës, jeni t' autorizuem me i dhanë gjithë spjegimet e nevojshme Kryetarit të Komisjonit në fjalë edhe pyetjeve qi jeni rezervue me ju pergjegjë per arsyet sekrete». Mjerisht shpjegimet, që i dha Z. e Tij ish Ministri i Financave Zotni Kryetarit të Komisionit hetuës, janë aq të pa mjaftueshme e pa ndonji randësi qi Komisioni hetuës mejton qi ásht e teper edhe t'i rrfejnë.

Për sa i përket kshillave teknike qi paskan dhanë, si mbas fjalëve të Z. Myfid Libohovës, Z. Z. Pilku dhe Bonati, ju parashtrojmë ktu in exteso, pergjegjen qi n' a paraqiti me shkresë, datë 9. IX. 925, Z. Pilku Drejtori i Pergjithshem i Post-telegrafave. Teksti asht:

"Në mbledhje të ndonji Kshillës Ministriale me Z. Bonatin nuk jemi ndodhun. Vetem nji ditë në Ministri të Punve të Jashtme ku ndodhej vetem Z. Myfid Libohova me Z. Aspjotin, mbas thirjes të Zotit Myfid Libohovës, atje n' a pyeti, Z. e Tij, mendimin t' onë mbi çmimin e pullave qi do të porositëshin te Z. Aspjoti. Ju pergjegja tue thanë se, në krahasim me çmimin e pullave të perparshme, me gjith qi Z. Aspjoti bani nji reduksion fr. ari 14.000, prep n' a duken të shtrejta. Nji ditë ma parë ket mendim e kam dhanë në Ministri të Financave perpara Z. Myfid Libohovës edhe të Z. Kostaq Kottës, ish Ministër i Botores. Para se të lidhej kontrata, i thaçë Z. Myfid Libohovës që, para se të nenshkruhet lypset të merreni vesht me Z. Kottën. Z. Myfid me telefon kerkoj Zoti Kottën, por nuk e gjet. Mbasi nuk e gjet dola prej aty bashkë me Z. Bonatin dhe e kerkueme në shtepi të njeti, por Z. Kottën nuk e gjetem edhe kte ja telefonova Z. Myfidit. Të nesermen shkova në Ministrin e P. Botore edhe ngjarjen e diftuem, n' an tjetër (lidhjen e kontratës) ja diftova Z. Kottës i cilli më tha se Myfid Libohova asht pergjegjës për veprimet e bamuna mbi ket çashtje,,.

Kjo asht historija, me pak fjalë, e ktyne porosive, si mbas akteve qi ju dorxuene Komisionit hetuës.

d) Mënyra e pagesës Shoqënis Aspjoti kundra konditavë të posaçme në konvencjonin e siperthanun e kundra ligjit.

Astikulli 7 i këtyne konvencioneve thotë: «Po sa qi të nenshkruhet ky konvencion nji kredi të vertetueme e të pa kthyeshme (credit confirmé irrévocable) per krejt shumën e porosis do të hapet në favor të Shoqënis Aspjoti në nji Bankë të Korfuzit qi do të paguej kundra dokumentave të perkatshme, si mbas parashtresës të fakturave». Me ket mënyrë Qeverrija mundei më shtye në nji Bankë të Korfuzit vetem njizet përqind (20%) të shumës së përgjithshme të porosis, dhe kësisoj me hapë në favor të Aspjotit nji kredi per shumen totale. Kësh'u Arka e Shtetit nuk do të shterngohej fare, dhe Aspjoti nuk do të merrte të hollat para se të jepte plaçkat, gja e cila do t' a shterngonte t' i dorxojnë nji orë e ma parë, dhe Qeverrija do të ndreqte hesapin për kadal si mbas dorëzimit të plaçkave, i cilli duhej të fillonte mbas artikullit 8 të konvencionit 2 muej e gjysmë mbas nenshkrimit të kontratave.

Shenojmë se kontratat tregojnë kur do të fillojnë dorzimi i porosis, por nuk caktojnë nji afat maksimun per mbarimin e ti, as ndonji penalitet për mos ekzekutimin e tyne. Të gjitha kta lehen në vullnetin e mirë të Shoqënis Aspjoti, qi perveç pagesës s'kish ndonji tjetër mënyrë qi t' a shterngonte per ekzekutimin e obligacioneve të saja. Kështu qi deri tesh Qeverria akoma mbetet pa gja në dorë.

Por, z. e Tij ish Ministri i Financave Mufid Libohova, me gjith qi kta kontrata qenë ba në nji mënyrë qi lente interesat e Shtetit të pa sigurueme plotsisht, me gjith qi, si e pamë në kapitullin e kaluem, mbas 20 ditësh mbaronte afati për

nënshkrimin e Bankës Kombtare, me të mbyllun konvencionin e uhas prej 1.000.000 fr. ari, me 15 prill 1925, i telegrafon prep si i kishte telegrafue që me 27 Mars 1925, Legatës së Romës, të nesermen 16 Prillë 1925: "Të dergoni në Bankë Nacionale të Greqis në Korfuz, për hesap të Qeverris Shqiptare 4020 lira inglize». Me kte kuptohet qi Z. e Tij, kundra konditave t' artikullit 7 të kontratës, qi parashef mënyrën e pagesës z. Aspjotit, vuni ne dispozitë të ksajë Shoqënije krejt shumën për nji herë. Por si do të shifet ma poshtë, puna e pagesës prep nuk ka rrjedhun kështu, sepse midis akteve qi ndodhen në dosje shofim nji letër qi Shoqnija Aspjoti i drejton, me datë 12 Majë 1925, ish Ministrit të Financavet z. Mufid Libohovës e në të cillën i thotë:

«Kemi nderin me ju njoftue marrjen e çekut Nr. 627, 167 nga lira sterline 4.020-7-6 qi Shkelqesia e juej n'a dha për të lamit e hesapit të porosis së pullave e të kartëmonedhës të Qeverris Shqiptare». Ksisojit shifet qi z. Eqrem Libohova, Minister fuqi-plotë në Romë, në vend qi të hapte nji kredi për hesapin e Shoqënis Aspjoti, në Bankë Nacionale të Korfuzit, bleu nji çek lirash sterline 4.020-7-6 dhe ja pruri vetë zotit Mufid Libohovës në Tiranë, i cilli e mori e u nis vetë për Korfuz, edhe ja dorxoj Shoqënis Aspjoti me dorë të tij. Kte e verteton vetë ish Ministri i Financave, në përgjegjen e tij qi n'a dha me datë 9.XI.925, tue thanë: "Per të shpejtuar punen Shtypshkronjes Aspjoti i janë bërë lehtësira në pagesë. Shoqrin Aspjoti e kam paguar unë vetë me nji chèque. Me qenë se paret i dhamë nga uhaja e 1.000.000 fr. arit qi muerrëm n' Itali, dhe mbassi ar s' del prej Italije, i bamë me chèque. Pagesa, d. m. th. dorëximi i çekut i derguem prej Legatës s' onë në Romë i

asht ba Shtëpis Aspjoti nga ana ime drejt për drejt, kur në Majin e shkuar kam qenë në Korfus për prehje. Për pagesen asht veprue siç asht veprue për të gjitha pagesat e bamuna të uhas 1.000.000 it».! Por Z. e Tij, me përgjegjen qi po n'a ep harron: Ia. Qi Shoqënia Aspjoti nuk kishte kerkue ndonji lehtësi në pagesë, kur se mënyrën e pagesës, me kredi të vertetueme, e kishte caktue vetë ajo në Kontratë qi kishin nenshkrue të dy palët; 2a. Që kurr nji Ministër i Financave nuk transformohet në nji arkëtar të Shtetit qi shkon me pague vetë dhe me doren e tij shoqëninat me të cillat Shteti ka marrdhenje; 3a. Qi vlefta e caktueme e porosinave Aspjotit qenë lira sterline, e qi për me hapë nji kredi ose me ba nji pagesë në Korfuz nga Italia s'kishte ndonji nevojë as të krejnë arin jashtë Italis, as të marrin nji çek e t'a çojnë vetë në Korfuz; mjaftonte për ket qellim nji urdhun pagesat nga an'e Gredito Italianos në Romë në nji Bankë të Korfuzit, si bajnë të gjithë bota edhe si e dinë jo vetëm Ministrat e Financave por edhe privatet; se si të kish vepru z. e Tij në ket mënyrë, edhe punen do t'a kishte shpejtue krye ma sigurisht, tue qenë se uhan e 1.000.000 it e muerme me 28 Prillë kur se çeku ju dha Shoqënis Aspjotit me 12 Majë; 4a. Qi z. e Tij nuk kish mujtun me shkue për prehje në Korfuz, kur se n' atë kohë mungonte dhe nji nga shokët e tij në Këshillin Ministruer e kur se kolegët e tij nuk dinin gja fare, si n'a e thotë me shkresën e tij, datë 12.XI.925, Z. P. Poga si pason: «Këshilli Ministrial nuk ka pasë dije (kuer ka shkue Z. Myfid Libohova në Korfuz) e, pra, as qi ishte i ngarkuar me ndonji punë tjetër». 5a· Qi Z. e Tij Myfid Libohova nuk kishte të drejtë "me veprue siç ka veprue për të gjitha pagesat e bamuna prej huas 1.000.000 it» kur se mën-

yrën e ksajë pagesës e kishte caktuar vetë ndryshe me kontraten qi lidhi dhe kurse s' kishte ndonji arsye ligjore për me veprue kshtu si veproj. Jo, Ministri i Financave as për prehje vajti në Korfuz, me pa dijenin e Kshillit Ministruer, as me bamun lehtësina Shoqënis Aspjoti. Z. M. Libohova, si provohet nga aktet, dorëzoj vetë çekun për krejt shumen, me pa dijenin e kolegve të tij dhe kundra konditave të kontratës, nga friga se mos, në mes të ksaj kohës, binte nga Ministria, dhe me pagesen e shoqënis Aspjoti me kredi të vertetueme nga ana e suksesorit të tij, humbëte okazionin dhe qëllimin e udhtimit të prehjes qi bani. Se, ç' at herë, me gjith qi nuk asht me Ministër, s' ka vajtun ma «për prehje» në Korfus. Veçanerisht shenojmë se Z. Eqrem Libohova, Ministër fuqi-plotë në Romë, e pa të tepër t'i dergojë Ministris së Financave deftesen zyrtare e blerjes të kti çekut prej Bankës përkatëse. U mjaftue vetëm të çojë, për nji shumë aq të madhe, për né, (4.020-7-6 lira sterline) nji copë kartë të kuqe e shkrueme me lapës boj vjollëc, pa ndonji titull banket, pa ndonji vulë e pa ndonji nenshkim; sikurse t'a kish marrë ket çekë nga sarrafët e rrugës!

Për veç ksajë diftesës të pa zot, Z. e tij, Eqrem Libohova, i çoj Ministris së Financavet dhe nji diftesë tjetër të shkrueme me maqinë, në nji fletë të Legatës së Shqipnis në Romë, po prep pa ndonji nenshkrim e pa ndonji vulë, në të cillën shton: «Si mbas urdhnit të Ministris së Financavë me 16.4.925».

Komisioni hetuës, për me vertetue këtë urdhun, pveti zyrtarisht, me datë 31.X.925, Ministrin e Financave Z. Sylejman Starovën i cilli me shkresen e tij datë 3. XI. 925 përgjegjet si pason: «Nuk gjejmë ndonji akt mbas të cillit të dijmë të jenë

dhanë urdhun për heqjen e çekut mbi Z. Aspjotin». Nga ana tjetër z. Vasil Palaj, nepunës kompetent në Ministri të Financavë deklaroj mbi këtë çashtje, me datë 30.X.925, përpara Komisionit se Ministria e Financave nuk ka dhanë ndonji urdhun as me datën 16.4.925, as me ndonji datë tjetër, në Legacionin e Romës për me pague Aspjotin për porosin e pullave dhe të bankënotave».

Pika ma e çuditshme asht se kur u ba kjo pagesë me 12. V. 925 Arka e Shtetit nuk kishte çilun as ndonji kredi dhe nuk kishte dhanë as ndonji urdhun pagesat. Kta urdhna, për pagesë, u dhanë vetëm 3 muej mbrapa, me 14. VIII. 25, si n'a e thotë edhe Z. Sylejman Starova Ministër i Financavet në shkresën e tij 3. X. 925 në të cillën këndohet: "Urdhun-pagesat e pregatituna me 14.VIII. 925 janë lëshue mbas shpenzimit të bamun nga të hollat e huas në bazë të kreditave qi kanë pasë degët e përkatëshme (Financa, Drejtësia e Postelegrafa) në buxhetin e kti vjeti. Ndonji vendim ose autorizim nuk ekziston ner aktet relative veç se kta pagesa paskan qenë ba mbas urdhnit të dhanun nga ish Ministri i Financave, z. Myfid Libohova. Kjo pagesë asht regjistrue si paradhanje edhe liquidimi definitif nuk asht ba mbassi puna nuk asht krye. Për çekun e paguem z. Aspjotit, kjo Ministri, ka pasun njofuim vetëm mbasi i janë paraqitë ksajë Ministri llogarit e 5.000.000 liretave (huaja 1.000.000) të marruna hua në Romë me anën e Legatës Shqiptare. Sa për kredit qi ju asht qenë i shenuem në buxhetin e degave përkatëse e pagesa asht njehsue në te».

Bashkë me kte shifet se z. Mufid Libohova tue mos pas nji kredi për nji porosi aq të madhe, perdori kreditat e kapitu-

llit të shtypshkrimeve të degave t' interesueme, tue ditun qi pullat nuk janë shtypshkrime ordinarë por letra me vleftë. Po, me gjithë kte, kta kredi nuk ishin të mjaftueshme; kështu qi si Drejtoria e Pergj. e Post-telegrafave dhe Ministria e Financave u shterngunë ma vonë të kerkojnë nji shtojcë në kreditin e tyne, e para për 10.000 fr. ar dhe e dyta për 70.000 fr. ar. Si shkel e shko, shenojmë se, ish Ministri i Drejtësis z. Poga hala sot s' ka dijeni për porosin e pullave të Drejtësis, se në shkresën e tij 12. XI. 925 n'a thotë: «Për pullat e Drejtësis kush ka berë porosi nuk di, por kam dëgjuar se i ka porositun z. Myfid Libohova, por me çë konditë e me çfarë çmimi nuk e kam dëgjuar».

Ksisoj, Z. Myfid Libohova e mbaroj punen vetë me pa dijenin e kolegëve të tij, dhe aq u ngutte t' a përfundonte vetë me ç' do mënyrë sa qi as hesapet nuk i llogariti mirë. Pas kontratave, Shoqënia Aspjoti, kishte me marrë per krejt porosin lira sterline 3.979, kurse Z. Mufid Libohova i dorzoj Aspjotit per me pague shumen totale 4020-7-6 lira inglize; d. m. th. që o nga xhenerozitet i ti ā po nga kujdesija e madhe qi kishte per Arken e Shtetit, i fali Shoqënis 41-7-6 lire sterline. Bashkë me ket shumë të vogël lypset të kujtohen edhe shpenzimet e mdha qi per 4 muej rresht u ngarkue Arka e Shtetit per sipër me komisionin kontrollues qi u dergue në Korfus, jashtë kohës së duhun nga shkaku qi Shoqënia Aspjoti, tue marrë të hollat perpara, e shtyni sot me neser punën deri tesh. Per veç këti dami duhet të llogaritet dhe interësi i shumës të çekut 4.020-7-6 lira sterline çë në 12 Majë qi i dorzoj Z. Mufid Libohova e deri me at dit qi do të mbarohet puna. Por, dami ma i madhë qi i solli Z. Myfid Libohova Arkës së Shtetit, e qi do

t' na nxierrin ngatrrime me Shoqënin e siperthanun, asht pagesa e kushtimit të bankënotave nga lire inglize 2.283-6-8, më 12 të Majit 1925, kurë se Z. e Tij ja kishte dhanë të drejtën e të shtypunit të ktyne bankënotave, Bankës Kombtare, çë me 15 Mars 1925 d. m. th. 2 muej ma parë. Kta të holla Arka e Shtetit do t' i kish pshtue krejt, tue qenë se Shoqënia Aspjoti shkeli kontraten e saje dhe hala sot nuk asht mbrenda rregullave të lidhuna në marrëveshtje qi nenshkroj.

Shoqënia Aspjoti fillon nga puna pa vajtur Komiosini kontrolluës në Korfus. Pullat shtypen me «nji kontroll të ngushtë të Shoqënis».

Komisioni hetuës, me datë 4.XI.925, pveti ish Ministrin e Financavet Z. Myfid Libohoven «me çfarë autorizimi ka fillue Shoqënia Aspjoti shtypjen e pullave postare pa u ndollë komisioni kontrolluës në vend?„, tue qene se kjo shifet nga nji akt 4.VI.925 qi Z. Kostaq Kotta, ish Ministri P. Botore dhe i Bulqësis, i drejton Drejtoris së P. Post-telegrafave dhe në të cillin i thotë: "Mbasi pullat e porositruna në Shtypshkronjën Aspjoti në Korfus janë shtypun tri të katertat ($^{3}/_{4}$) pa qenë komisioni i Qeverris s' onë, autorizoni Z.Z. Bonatin e Cipin qi të protestojnë duke i lajmerue shtypshkronjes qi nuk mund të bajmë kurfarë perdorimi me ata pulla„. Z. e Tij Myfid Libohova n' a u pergjegj me shkresën datë 9. XI. 925 si pason: "Prej meje nuk ka ndonji autorizim„. Por, në letrën me datë 12 Maj 1925 qi i dergon Shoqënia Aspjoti Zotit Pilku, Direktorit të P. Post-telegrafave, e lajmon se «mbas marrveshtjes me Shkelqesin e Tij Mufid Libohova qi ka ardhun ktu Shoqënia ka fillue ri-

shtas ekzekutimin e porosinave„. Kështu qi, si edhe Shoqënia vetë e thotë në pergjigjen e saje qi i dha Z. Z. Bonatit e Çipit kur protestuan, pullat kanë fillue me u shtypë "nen nji kontroll të ngushtë të Shoqënis», më 12 Maj 1925 d. m. th. çë me datë qi Z. Mufid Libohova i dorzoj çekun Aspjotit, kundra konditave të kontratave të lidhuna. Kjo gja ka shkaktue jo vetem humbjen e kohës por dhe shpenzimet të rea të jashtzakonshme qi do t'na ngatërrojnë dhe ma tepër me shoqënin, në përfundimin e llogarive të ksajë porosije. Si shkel e shko po perméndim ktu se ish Drejtori i Pergjithshem i ksajë shoqnije Z. Stasinopulosi disa muej ma parë asht burgosë se ka falsifikue pullat e Shtetit grek.

Perfundim i Kapitullit të II

Tue qenë se si mbas hetimeve të Komisionit, Z. Myfid Libohova asht plotsisht pergjegjes për mënyrën e pa ligjeshme të lidhjes së kontratave me Shoqënin Aspjoti, qi nenshkroj me pa dijenin e kolegëve të tij dhe kundra pelqimit të personave kompetente; tue qenë se ekzekutoj pagesën e tyne, me nji mënyrë qi të len me dyshue për së tepërmi, kundra konditave të perbamuna në kontrata dhe kundra ligjit; tue qenë se ksisojit damtoj arkën e Shtetit, Komisjoni hetuës akuzon Z. Myfid Libohovën **ME ŞHPËRDORIMIN TË TREZORËRIS SHTETNORE.**

III) Huaja e 1.000.000 fr. arit

a) 5.000.000 Liretà perdoren nga Z. Ministri fuqi-plotë në Romë, «madhnisht!». b) Arka e Shtetit humbetë fr. ári 60.741 09 vetem nga kursi

Me 15 Prill 1925, u nenshkrue midis ish Ministrit të Financave Z. M. Libohovës dhe të perfaqësuesit të Grupit Financjar Italian Gr. Uff. Mario Albertit nji marrveshje, nen titullin "Accordo esecutivo 12», qi mori ma vonë titullin «marrveshja zbatuese e veçant„. Me këtë akord, Banka Credito Italiano, vuni në dispozicion të Qeverris Shqiptare, si hua, nji shumë prej 5.000.000 liretash ose afro 1.000.000 fr. ari.

Mbas artikullit 5 të kti akordit, per marrjen e të hollave në fjalë Qeverria Shqiptare do të jepte nji prokurë në rregull në emën të nji besueshmit të sajë të nenshkruem prej Kryetarit të Shtetit Shqiptar dhe prej Ministrit te Financave. Midis ndryshimeve qi bani mandej Z. M. Libohova me adv. Gambino, per marrjen e ktyne të hollave, Z. e tyne pranuen se nenshkrimi i ksajë prokurë vetem nga ana e Ministrit të Financavet kje e mjaftueshme.

Me artikullin 9 të ksajë marrveshje, Qeverrija Shqiptare pranonte "Madhnisht!„ shpenzimet qi do të baheshin për nji shumë fr. ar 50.000.

Kta të holla Credito Italiano i vuni në dispozitë të përfaqësuesit t' onë në Romë Z. Eqrem Libohovës më 28 Prillë 1925, dhe me nji leter t' asajë date i komunikoj Ministrit të Financavet Z. Myfid Libohovës qi kta 5.000.000 lireta bajshin atë ditë në bazë të dollarit fr. ari 1.060.895.39.

Por si shifet prej llogarive të Ministris së Financave dhe të Kshillit kontrollues, tue qenë se Z. Eqrem Libohova e la depoziten në lireta, arka e Shtetit humbi nga shkaku i kursit fr. ar 60.744.09.

Ky dam i rrfeu Komisionit hetuës nji pa kujdesi të plotë nga ana e ktyne qi ishin të detyruem per sigurimin e interesave të Shtetit. Kshtu qi Komisjoni hetuës, me datë 10.XI.25, i drejtoj, mbi këtë pikë, Z. Myfid Libohovës pvetjen qi pason: "Nga letra e Bankës (Credito italiano Romë), me datë 28 Prillë 1925, shifet se huaja e pes milion liretash na asht dhanë në monedhë Italiane, edhe në bazë të franga arit ekuivalohesh me at datë si mbas llogaris së Bankës me fr. ari 1.060.895.39; çë urdhun i keni dhanë Legatës s'onë në Romë ose Bankës Credito Italiano per me sigurue Arkën e Shtetit nga humbjet e kursit qi mund t'na shkaktonte fluktuacioni i monedhës italjane, tue qenë se si e dini baza e monedhes s'onë asht fr. ar dhe me fr. ar po paguhen prishjet e Shtetit? Nga pasqyra e perdorimit të ksajë hua qi gjindet në Ministrin e Financave si edhe në Kshillin Kontrolues, shifet se arka e Shtetit humbi për shkak të kursit Italian fr. ari 60.744.09; kush asht pergjegjës i ksajë humbje?».

Z. e Tij Myfid Libohova, mbi kta pvetje n'a u pergjegj ksisojit: "Siç shifet prej listës së shpenzimeve, të 5.000.000 liretave të huas së marrun janë shpenzue për gjana të blemuna n' Itali, ku monedha bazë asht lireta. Prandej nuk kje nevoja qi të hollat e huas së marrun t' u ktheheshin në monedhë tjetër, se nga fluktuacioni i monedhës mos të damtohej arka, dyke marrë vleftë lireta. Asht e drejtë qi Shteti pagesat i ban në bazë t' arit, por nuk ka ndonji ligjë qi të detyrojë financën qi

monedhat e ndryshme t' inkasuara të kthehen e të bahen ar, sepse mundet të ngjasi qi nga ky ndryshim në vend qi të fitojë mund të humbasin. Të tilla dame dhe fitime n' Arkë janë të perditëshme, dhe kerkush nuk âsht responsable per damin as i rekompansuar per fitimin evantual„.

N' a vjen keq t' i themi Z. s' Tij se Shteti nuk asht as nji Bankë as nji sarrafë rrugash dhe as nji lojtar i burësës. Tue qenë se Banka Credito Italiano e jeptë huan ose 5.000.000 lireta ose, në bazë të dollarit, 1.060.895.39 fr. ari, dhe tue qenë se ari âsht monedhë fikse, kurse lireta ndryshon per ditë, Ministri i Financave, tue marrë para sysh se Shteti Shqiptar bazën e monedhës e kishte fr. ar, kje i detyruem me i sigurue Arkës shumën e huas në themel t' arit. Ksisojit në qoftë se lireta ngrihej Shteti s' kishte as nji dam, dhe në qoftë se binte përkundrazi kishte fitim. Z. e Tij thotë se i la kta të holla në lireta per arsye se do t' i shpenzonte per gjana të blemuna në Itali. Por si e di edhe vetë kushtim' i plaçkave rregullohet, dhe në Itali, mbas arit dhe jo mbas liretave, se nga pikpamja financiare ari dhe plaçka janë me vleftë të pa tundëshme, dhe në qoftë se lireta ngrihej çmimi i plaçkave do t' ulej. Detyra kryesore e nji Ministrit të Financavet asht me sigurue arkën e Shtetit qi mos të damtohet nga fluktuacionet financiare të monedhave të ndryshme e jo me lujtë në kurrizin e thesaris së Shtetit.

Me nji kujdesi elementare Z. Myfid Libohova munte me e plotsue ket qëllim.

Perfundimi i kapitullit III

Tue qene se ish Ministri i Financave Z. Myfid Libohova, tregoj në ket çashtje nji mungesë kujdesijet të plotë dhe kështu u ba shkaktar i nji humbjes prej fr. ar 60.744.09, Komisioni hetuës e quanë plotësisht pergjegjës per ket shumë dhe e akuzon **ME PA KUJDESI NË PERMBARIMIN E DETYRËS SË VET.**

IV) Blerja e dy vaporeve

a) Këshilli Ministruer "Autorizon Ministrin e Financave të ngarkojë Legatën në Romë të hyjë në marrveshtje me shoqnina të ndryshme për me ble 2 vapore të vogla më konditë qi të lajmrojnë Këshillin Ministruer mbi perfundimin e kushtimit të tyne për me ba veprimet e blerjes„. Ministri fuqi-plotë në Romë gjenë 2 vapore dhe kërkon autorizim nga Ministria e Punve të Jashtme për me mbyllë marrveshtjen definitivisht. Ministri i P. të Jashtme, në vend qi të hyjë Qeverria në marrëveshtje si mbas vendimit, autorizon, pa ditun gja mbi këtë send, blerjen e vaporeve. b) Vlefta e vaporeve paguhet me nji herë para se të jenë gati. c) Qeverria s' ka d jeni mbi kondi-tat e blerjes. Z. Ministri përgjegjet: «Merrëni spjegime nga Legata e Romës».

«Këshilli Ministruer në bisendën e tij, me datë 31.V.25, me qëllim qi t' u pritet hovi kontrabandavë qi janë tue bamë për s' gjatë bregut të detit, vendosi t' autorizohet Ministria e Finan cave me u marr vesh e me ngarkuë Legatën t'onë të Romës qi të

hyejë në marrvehhtje me shoqnina të ndryshme detare për me ble 2 vaporaqe të vogjël me 2 topa e 2 mitralioza mbrenda, dhe mandej t' i lajmrohet perfundimi i kushtimit të tyne për me bamë veprimët e blerjes».

Këtë vendim me telegram 4. VI. 925, Z. Myfid Libohova ja komunikoj Legatës së Romës.

Para kti vendimit, Z. Myfid Libohova ish Zev. Ministri i P. Jashtme, i telegrafon Legatës s' onë në Romë, me datë 16. IV. 1925, tue pvetë: «Lutemi të telegrafoni çmimin e zhozhazhin (madhësin) e detaje të tjera të rojësëve të brigjeve me qenë se kemi nevojë urgjente„.

Mbi kte, Z. Eqrem Libohova, me telegram datë 20.IV.25, pergjegjet si pason: «Çmimi aproksimativ i dy anijeve 100 tonësh asht prej 7 a 800.000 franga (lireta), telegrafonani në lypset të negocioj këtë bëlerje„.

Me 8.VI.925 Z. Eqrem Libohova i heq nga Tirana Legatës Romës këtë telegram: «Telegrami Nr. 301 u muer, do të vij të martën kini mirësin me i thanë Admiralit të presin kthimim t' im». - Z. Eqrem ndodhej në Tiranë për disa dit me shkak të prumjes të hollave qi kishin teprue nga huaja e 1 milion frangave dhe të çekut t' Aspjotit.

Me 26. V. 26, Z. Myfid Libohova i drejtoj prap Legatës s' onë në Romë nij telegram ku i thotë: «Lutemi shpejtoni blerjen e rojtësve të bregut stop„.

Si shifet nga data e ktyne 2 telegramave, kto marrëveshtje midis Z. s' Tij Myfid Libohovës dhe të Z. s' tij Eqrem Libohovës baheshin para se të mirret vendimi i Këshillit Ministruer. Por, mbasi u muer ky vendim Z. Eqrem Libohova i tele-

grafon prep Ministris së Punve të Jashtme me datë 11. VI. 25 tue i thanë: "Tue pasë gjetë 18 rojtës së bregut që i përgjigjen kondicioneve të kerkueme me çmimin e 800.000 u angaxhuash, konfirmomëni autorizimin për me konkludue». Me këtë kuptohet se Z. e tij Eqrem Libohova me të marrë lajmim e vendimit të Këshillit Ministruer u lidh me nji herë, kur se bisedimet mbi këtë çeshtje dhe perfundimi i blerjes mbas vendimit qi u dha, i perkitëte vetem Këshillit Ministrial. Në ketë mënyrë të dy vaporet, mbas autorizimit t' ish Zev. Ministrit të P. të Jashtme Z. Myfid Libohovës, u blenë me nji herë dhe Arka e Shtetit pagoj të hollat, 802.000 lireta qi bajnë 148. 794 fr. ar, pa ditun gja tjeter mbi kta dy vapore, perveç se janë ka 160 tonëlata se e cilli prej tyne.

Ne Ministrin e P. të Jashtmë si në Ministrin e Financa ve ashtu edhe në Këshillin Ministruer nuk kà ndonji vendim ose akt tjeter për mbi këtë çeshtje të neltpermendun. Kështu qi Komisionit hetuës u shterngue me kerkue spjegime nga Z. Myfid Libohova i cilli me shkresën, datë 12. XI. 925, n'a u pergjegj ksisojit: «Per të ndaluar kontrabanden e armëve dhe për të siguruar qetsin e brendeshme, Shkelqesia e Tij Kryetari i Republikës mendoj mjetet e ruajtjes së bregut të detit dhe më urdhëroj si Zev. i Ministris P. të Jashtme dhe si Ministër i Financave t' i porosis Legacionit t'onë në Romë blerjen e 2 "Gardes-cote-ve». Kjo gja u pelqye dhe u pranue dhe prej Këshillit Ministrial. Porositë e duhuna ju ban Legacionit në fjalë, dhe Ministri i jonë në Romë kerkoj në gjith Italin 2 vapore të vogjël siç n' a duheshin neve, por nuk gjeti hàzërt. Në Gjermani, tek kta vapore të luftës, janë të ndaluar prej aleàteve, gjenden mjaft vapore të cillët shiten si çeveshen e pastaj nga ç' do ve-

gel luftarake. Pra Ministri i Jonë në Italie, vajti në Gjermani dhe bleu 2 vapore «Gardes-cote» të cillat erdhën në limanin e Species ku po armatosen. Vlefta e kdyne «Gardes-cote» u çmue prej teknisienve.

Kjo blerje u pelqye prej Shkelqesis së Tij Kryetarit të Republikës i cilli kryeson edhe Komanden e përgjithëshme të Shtetit. Per pvetjet të tjera, mundeni mejtoj, të merrni spjegime telegrafisht nga Legata e jonë në Romë si edhe nga Komanda e Pergithëshme e Ushtëris».

Mbas ksajë përgjegje Komisjoni hetuës ju drejtue Komandës së Pergjithëshme të Fuqis Armate, qi me shkresen e sajë, datë 20. XI. 25 n' a u pergjegj si vijon: "Sa do qi u kerkue dosja e kësajë Komande por nuk shifet qi të ketë donji urdhun ose vendim mbi blerjen e 2 vaporeve, per veç se Intendanca e Përgjithëshme, në bazë të urdhënit verbal të titullarit të Komandës Armate Nenkolonel Z. Xhemal Atanitasit, ka ba pagesë, Legatës Shqiptare në Romë, Z. Eqrem Libohovës 148.794 fr. ar per vaporet në fjalë. Pra, përveç deftesës së pagimit dhe të disa korespondenca të rrjedhun për pilota e detar, në dosje nuk ka tjeter send».

Bashkë me ket përgjegje Komanda e Pergjithëshme e Fuqis Armate i çoj Komisionit hetuës edhe nji kopje të kontratës, e shkruème italisht me datë 24 Qershuer 1925 e lidhun midis Z. Eqrem Libohovës dhe ingjenierit Z. Angjelo C. Rovelli ku thotë: «Neve të nenshkruemit, Eqrem Bej Libohova, Ministri fuqi-plotë i Qeverris Shqiptare në Romë, dhe ingjenieri Angjelo C. Rovelli, mirremi vesht ksisojit: Ingjenieri A. C. Rovelli shet 2 vapore të çelikta tipit F. *M.* n' emen të Cecedena 3 e Cecedena 4 nga 160 tonelata se i cilli, me i dorxue në Napoli

sa ma shpejt qi të jetë e mundur me nji çmim lireta italiane 800.000. Shkelqesia e tij Eqrem Bej Libohova Ministri i Shqipnis në Romë blenë kta 2 vapore me çmimin e sipërthanun, tue pague po sa qi të nenshkruhet ky akt shumën e fiksueme në ket kontratë. Kuptohet, se veç ktyne, blersi merr persiper të gjitha taksat si dhe shpenzimet qi do të rrjedhin e do të ngarkohen mbi ket kontratë„.

Si shjfet në ketë kontratë, pesveç se Qeverria u detyrue me pague 800.000 lireta per njj herë pa ditun gja mbi kta vapore, tjeter send nuk thuhet. As kúr do të dorxohen vaporet, as çilsitë e duhuna nuk dihen. Kjo asht nji shembell qi tregon mënyren e pa kujdesis me të cillen janë perdorue ma shum se 7.000 lira sterline, pa pasë dijeni Ministri i Financave, në nji kohë kúr arka e Shtetit gjindej në nji pozitë aq të ngushtë sa qi Z. e Tij u shterngue të 'prishin dhe të holhat qi ishin depozitue per të blemunit e aksioneve të Bankës Kombtare, si na e tha vetë Z. Myfid Lobohova.

Perfundimi i kapitullit IV

Tue qenë se në ketë blerje, ish Ministri i Financave dhe Zev. Ministri i P. të Jashtme Z. Myfid Libohova, ka tregue nji mos-kujdesi shëmbëllore, Komisjoni hetuës e akuzon **ME SHKELJE LIGJIT NË PERDORIMIN E TË HOLLAVE SHTETNORE.**

V) Shitja e vaporeve të mbytuna

a) Afatet e adjudikatës shtyhen gjasht herë rresht me nji diferencë në fillim 15 dit e ma së fundi ka nji javë. b) Kompanjitë e interesueme nuk lajmërohen. c) z. Avni Delvina çëmon 80.000 fr. ar n' adjudikatë ; për nji herë Ministri i Financave varë adjudikatën n' emën të tij pa marrë vendimin e Komisionit të posaçëm. ç) Komisioni i kryesuem prej zëv. Ministrit të Financave z. Pogës prishë këtë vendim. Por dy dit ma vonë Ministri i Financave z. M. Libohova anulon vendimin e Komisionit, dhe pa marrë vendimin e Këshillit e varë mbi z. Avni Delvinën, dhe mbas 10 ditësh e shet definitivisht me çmimin e refuzuem ma parë 91.200 fr. ar. d) Si mbas konditave t' adjudikatës punimi i të nxjerrunit të vaporeve të mbytuna do të fillonte më 1 Qershuer 1925. Ministri lidhë kontraton më 11 të muejit, d. m. th. 11 ditë ma vonë ! dh) Kontrata do të njifej e rame vëtiu më 31.XII.26 dhe mbas këti afatit Qeverria nuk do të pranonte as nji pretendim të sipërmarrsit. Ministri i Financave pa ndonji autorizim ligjuer e kundra konditave të çpallun a pranon zgjatimin e afatit deri më 31 Dhetuer 1928. e) z. Avni Delvina pa ndonji akt përfaqësimi të vertetuem legalisht pranohet n' adjudikatë si blerës për hesapë të nji farë Arturo Pardi. Ma së fundi Ministri i Financave dy muej ma vonë e lidhë kontratën me Z. Serra ! f) z. Avni Delvina me dorë të vet shkruen konceptet e akteve të Ministris. Ministri i Financavet i nenshkruén !

Me 18 Fruer 1925 Ministria e Financave ven n' adjudikatë shitjen e mjeteve të lundrimit të mbytuna, barkë, vapore, anije të cillat gjinden në limane ose ner brigje mbrenda ujnave toksore, të Shëngjinit, Durrësit, Vlonës, dhe Sarandës si të mallit qi gjindet n' anijet e sipërthanuna e qi janë mbytë deri me 31. IV. 1924. Si mbas artikullit 9 të ksajë adjudikatë, koha mbaronte me 11. II. 25 d. m. th. 7 dit ma parë se të çpallet adjudikata!

Nga shkaku i mos të dalunit të ndonji blersit, si mbas urdhnit të Z. Mufid Libohovës, adjudikata u zgjat deri më 16. II,925 d. m. th. prep 2 dit ma parë se çpallja! Mbas kësaj date afati u shtye 4 herë rresht deri me 30 III.925. N' at datë Z. Avni Delvina, tue depozitue dhe 50.000 fr. ar prezantohet si sipërmarrës për fr. ar 80.000. Me nji herë Z. e Tij Myfid Libohova vendos varjën n' emen të Z. Avni Delvinës, dhe cakton shitjen definitive më 9.IV.925. N' atë ditë vijn e shtojnë Zotnij të ndryshëm edhe mbasi hjekin dorë kta Zotnij, në fund prep mbetet mbi Z. Avni Delvinen me çmimin fr. ar 91.200. Por më 9 Prillë qi do të lëshohej adjudikata Kryetari i Komisionit, Zev. Ministrit të Financave Z. P. Poga bashkë me antarët e Komisionit Z. Z. Angoni, Kodeli e Palaj «tue qenë se Z. Karlo Galli me datë 26 Korrik 1924 kish kerkue me i marrë kto vapore per 600.000 lireta dhe tue qenë se Prefekti i Durrësit tregonte se kish dhe klijenta të tjerë e tue mos pasë ndonji bazë teknike të vleftës t' arsyeshme, mejtuan qi vlefta e 91,200 fr. ar. nuk ish e mjaftueshme, vendosen kshtu vazhdimin e adjudikatës„.

Mas 2 ditësh Z. M. Libohova, prishë ket vendim dhe e varë prep adjudikaten n' emen të Z. Avni Delvinës me caktimin e shitjes definitive më 21. IV. 925, tue thanë se "sa do qi

në vendimin e dhanun nga Komisioni me 9. IV. 925 per caktimin e vleftës nga pikpamja teknike, u pa e pa mundun qi vaporet të çmohen si dhe të parashifen shpenzimet qi do të bahen per blerjen e tyne». Ket vendim Z. e Tij ish Ministri i Financave e jep me pa dijenin e Komisjonit të perkatshem. Kështu qi, me 21. IV. 925 krynë vendimin e shitjes të kompilueme ksisojit: «Mbasi në kohen e çpalljes nuk u prezantue ndonji marrës me nji çmim ma të naltë si edhe me qenë se ofruesit Z. Z. Rustëm Petrela dhe Fuad Bej Toptani hoqen dorë nga të dhanunit e nji çmimit ma të naltë nga ay i 91.200 fr. arit, dhe koha e shitjes definitive dhe ajo e zgjatimit mbasi u çpallë rregullisht, dhe nga ndonji ankë nuk ka ndonji blerës, u vendos shitja definitivë permbi marrësin Z. Avni Bej Delvinen me fr. ari 91.200». Këtë vendim e kanë nenshkrue Z. Z. Myfid Libohova, Muharrem Kokona, Lutfi Zavalani, Islam Angoni dhe Vasil Palaj.

Mbi rrjedhjen e ktyne veprimeve Komisjoni hetuës, me shkresë datë 10. XI. 925, pveti Z. Myfid Libohovën i cilli u pergjegj, me shkresen e tij, datë 11. XI. 925, si pason: «Persëritja e të zgjatunit t' afatit vjen nga të mos dalunit të blerësvet, dhe asht nji veper e domcsdoshme per interesen e Arkës së Shtetit. Çpalljet janë ba rregullisht si edhe në fletoren zyrtare. Si kurë se flet dhe neni 25 i ligjës së dhetëtave çmimet qi vihen n'adjudikatë dhe përpara Këshillit, mbasi marrin formen definitivisht, çmimi i fundit qi mbetet me të premunit e pejeve tjera merr formen e meritimit (hadi-lajik) dhe Kryetari (ihale-memuri) nenshkruen varjen, prandaj vendimi i varjes asht nenshkrue prej meje si Kryetar i Komisionit dhe me dijenin e antarve. Vendimi i Komisjonit kryesue prej Z. Pogës permbi prishjen e vendimit të varjes ka qenë illegal dhe jasht gjith

rregullave në veprim se nji gja kurë varet duhet të lëshohet doemos në kohën e caktueme. Vendimi per anulimin e vendimit të Komisjonit prej Z. Pogës asht nenshkrue prej meje, por natyrisht me dijenin e Komisionit. Shtojmë se në prishjen e vendimit në fjalë jo vetëm qi nuk asht cenuar arka e Shtetit por ka pamë nji dobi„.

Por në pergjegjen qi n' a ep Z. e Tij ish *Ministri* i Financave harron se ligji i të dhetëtave qi permendë sipër tue u bazue n' artikullin 25, asht nji ligjë qi kje në fuqi 20 vjet ma parë nga ligja qi asht sot në veprim. Ligji i sotshem i të dhetëtave n' artikullin 35 fletë në nji mënyrë fare të ndryshme se ç' na thotë Z. e Tij.

Ju parashtrojmë tesh pergjegjet qi n' a dhanë nepunsit kompetent të *Ministris* së Financave Z. Z. Luigj Kodeli, Vasil Palaj dhe *Muharrem* Kokona me shkresat respektive të tyne, me datë 10.XI.925.

Z. *Muharrem* Kokona thotë: «Shtyrja e afateve t' adjudikatës të vaporeve të mbytuna ashtu edhe vendimi i parë per me u varë me çmimin fr. ar 80.000 asht ba drejtë për drejtë prej Z. *Ministrit*. Por shitja definitive mbassi asht nenshkrue dhe prej Komisionit, vjen prej vedit qi Komisioni ka pasë dijeni. Në ditën e vendimit të dytë qi prishte vendimin e parë nuk jamë nodhë„.

Z. Z. Luigj Kodeli dhe Vasil Palaj pergjegjen ksisojit: «Shtyrja e afatëve asht ba mbas urdhnit të *Ministrit* të Financave pa ndonji vendim të komisionit. Vendimi i parë per mvarjen e shitjes vaporeve të mbytuna me çmim fr. ar 80.000 asht dhanë pa komision, vetem me urdhenin e Z. *Mufid* Libohovës ish *Ministrit* të Financave. Vendimi i dytë qi prishte vendimin

e Komisionit i cilli ishte mbledhë nen kryesin e Z. P. Pogës, asht dhanë prej Z. Mufid Libohovës pa ndonji vendim ose pelqim të Komisionit,,. Ksisojit shifet qi Z. *Myfid* Libohova vepronte si mbas dishirit të vet, tue ju imponue mandej antarëve të Komisionit qi ishin nëpunës të Ministris së tij.

Për me ju dhanë kënduesve nji ide ma konkrete mbi mënyren e veprimeve të Z. Myfid Libohovës mbi ketë çeshtje shenojmë se, si mbas konditave t'adjudikatës, punimi i të nxjerrunit të vaporeve të mbytuna do të fillonte me 1 Qershuer 1925. Por si shifet nga kontrata, kjo asht lidhun me 11 të muejit d. m. th. 11 dit ma vonë! Mbi ketë ish Ministri i Financave pergjegjet në shkresen e tij të naltpermendun se: "Të bamunit e kontratës 11 dit ma pas se do të fillohej në punë nuk asht nji veper qi të cenojë konditat e shenuara në leter adjudikatë». Me ket pergjegje Z. e Tij tregon se nuk i epte asfare randësi konditave qi kish çpallun, e se qëllimi i vet qi kishte, kje shitja e ktyne vaporeve Avni Delvinës me ç' do mënyrë. Ky mejtim forcohet ma teper edhe nga se Z. Myfid Libohova pa ndonji autorizim ligjuer, e kundra konditave të çpalluna, kur 2 muej mbas adjudikatës, pranoj, diten qi lidhi kontratën, zgjatimin e afatit per veprimet e sipërmarrësit deri me 31 Dhetuer 1928, kur se kontrata do të njifej e rame vetiu me 31. XII. 926 dhe kur se mbas këti afatit Qeverria nuk do ti pranonte as nji pretendim të sipërmarrësit, si mbas konditave t' adjudikatës.

Nuk dijmë si t' i spjegojmë të gjith kto veprime, të cillat s'pajtojn me fjalët qi Z. e Tij, siç e pamë, permendë ma siper, me «interesen e Arkës së Shtetit». Prandaj kufizohemi me ju parashtrue vazhdimin e pergjegjës së tij, mbi pikat e fundit. Z.

Myfid Libohova n'a thotë: "Nji Shtet si edhe nji privat i ndershem kurë ban nji marrdhanje tregtare nuk mund të ketë nji prapamendim e të dojë të profitojë 2 herë nga nji plaçkë e shitun, aq ma shum Shqipëria e cilla asht fort e vogel per nji gja inkorrekt kaq të madhë. Zotin Serra blersin e vaporeve të mbytuna e mbajtem shum kohë tue shtytur shum herë afate, ksi lloji shkojti kot gjymësa e verës 1925. Per veç kësajë Z. Serra andis t' na paguj me kiste n' a beri lehtësin në nji kohë të shternguar t' na paguajnë nji herej. Ndaj ksajë sjellje, i bemë dhe ne lehtësi tue zgjatuar afatin e nxjerrjes së vaporeve. Mund t' e keni parë dhe Z. e Juej, në këtë pikë i kemi ven nji konditë e cilla asht : Në qoftë se në ket kohë e siper goditim limanin e Durrësit dhe vaporet e pa nxjerrun ndalojnë ketë punë, o Z. Serra do t' i krejë vaporet pa ndonji vonesë, o Qeverrija Shqiptare do t' i mbyti».

Por, pse nuk n' a e thotë Z. e Tij ku e shef inkorreksionin, qi permend, nga ana e nji Shtetit ose të nji privatit kurëse si njeni ashtu dhe tjetri respektojnë konditat qi kan nenshkrue vetë në nji marrveshtje? Asht e vertetë qi shtyrja e afatit u persërit 6 herë rresht çë me 11. II. 925 deri me 9. IV. 925 d. m. th. 6 herë mbrenda dy muajve, por me zgjatimet prej 5 ditsh deri 15, për nji punë në të cillen do t'interesoheshin sidomos Shoqninat e hueja. Se si mund të permbushej ky qëllim ner pak dit vetem me çpallje mbrenda Shtetit dhe me fletoren Zyrtare? Me "frigën e Perendis„ s' mundemi t'a kuptojmë. Çë ditën e çpalljes së parë deri në diten e afatit të fundit vetem 2 muej kishin kalue, dhe për Z. Serrën vetem 20 ditë. Por, pse vonoj akoma dhe 2 muej tjerë Z. Serra pa lidhë kontraten e e tij? Dhe kjo vonesë pse të ngarkohet në kurrizë të shtetit?

Po, dhe si kur të pranojmë qi puna e sipërmarrsit (blersit) u ndalte për 4 muej rga shkaku i jonë, pse Z. Myfid Libohova nuk zgjatovi afatin vetem per kët kohë por i fali edhe 2 vjet akoma pa ndonji autorizim e jashtë kordinave të kontratës? Sa për lehtësin e pagesës qi thuhet se n' a bani Z. Serra, kjo nuk asht aspak e vertetë si pretendon Z. M. Libohova, se, si mbas artikullit 5 paragrafit (c) t' adjudikatës, Z. Serra qi lidhi kontratën me 11 të Qershorit 1925, ishte i detyruem t' n' a paguente kryekput çmimin e blerjes me 1 Qershuer e jo ma vonë se 30 Qershuer 1925. Preterdimet qi permban pergjegja e Z. Myid Libohovës as të verteta janë, as nuk kuptohen.

Nga veprimet e tija nji gja vetem del në shesh; dhe kjo asht se ish Ministri i Financave, me zgjatimin e afatit, prej 2 vjetësh që i fali, pa ndonji arsye dhe kundra ligjit, Z. Serres, damtoj arkën e Shtetit, edhe praroj vazhdimin e rreziqeve, akoma per 2 vjet, qi marinarët perballin ner ujna t' ona nga shkaku i ktyne vaporeve të mbytuna.

Por, të gjitha kta, dame e rreziqe, për Z. e Tij Myfid Libohovën, ishin punë të vogëla e pa randësi. Qëllimi i tij ishte qi Z. Avni Delvina të marri me çdo mënyrë, siç e thamë, vaporet e mbytuna. Ky qëllim ishte aq i çfaqët sa qi Z. Ministri pranoj Z. Avni Delvinen si blerës për hesap të nji farë Arturo Pardi, pa ndo nji akt perfaqësimit të vertetuem llegalisht dhe vetem me depozitën të 50.000, kurëse në e mram e lidhi kontraten me Zoti Serren pjestar i Shoqënis omonime.

Ma së fundit kta marrëdhanje të ngushta midis t' ish Ministrit të Financave e të Z. Avni Delvinës u permirësuen aq fort sa qi blersi i vaporeve të mbytuna Z. Avni Delvina shkroj me dorë të vet edhe koncepte të shkresave qi Ministri i Financave i drejtonte Shoqënis Serra!

Perfundimi i kapitullit V

Pa marrë parasyshë fjalët për korrupsionet qi thuhen se kan ndodhë në këtë çeshtje, Komisioni hetuës tue u bazue vetem ner aktet dhe veprimet Zyrtare të spjegueme këtu siper, akuzon ish Ministrin e Financave Z.Myfid Libohovën, **SI SHKELES I LIGJËS ME QËLLIM DHE SI DAMTUES I ARKËS SË SHTETIT.**

VI) Automobili i Ministris P· Jashtme

a) Shitja e automobilit të M. P. Jashtme si pasuni private.
b) Marrja e automobilit nga ana e Ministris P. Jashtme.

Me datë 9. XI. 925, Komisjoni hetuës i drejtoj ish Zev. Min. P. Jashtme Z. Myfid Libohovës, nji letrë në të cillën i thotë: «Ini të lutun të na lajmëroni se automobili qi ka pasë M. P. Jashtme në ç'farë mënyre âsht shitun dhe për se nuk asht veprue si mbas ligjës qi të shitej me ankan dhe të hollat të dorëzoheshin rregullisht n' Arkë».

Z. e Tij, me shkresën datë 9. XI. 925, na u përgjegj si pason:

«Ministrija e Jashtme nuk ka patur automobil. Shkelqësia e Tij Ahmet bej Zogu, Kryetari i Republikës, kur ka qenë Kryeministër ka patur nji automobil që ish pasunia e tij personale.

Kur Ahmet bej Zogu u hoq nga Kryeministria at automobil e përdori me lejen e Shk. Tij Z. Shefqet bej Verlaci, dhe pas atij pak dit Iljas bej Vrioni. Kur ikem jasht Shqipëniës, automobili ish përdorue, digjuam, prej kryetarit të Qeverris Revolucjonare Z. Noli. Kur u këthuem në Shqipëni dhe nuk patëm mâ Kryeministër, Shk. e Tij Ahmet bej Zogu, Prezidenti i Republikës, m'autorizoj t'a përdorja unë. Un e përdora ca kohë, por me qenë se ish vjetëruar dhe prishte shum benzinë vendosa t'a shes dhe të blej nji automobil ma të mirë dhe me ma pak shpenzime për benzinë. Asht e vërtetë se nuk e tellallisa në mes të pazarit, por ja u proponova shum automobilistave. Nuk e desht njeri se ish fort i randë dhe i prishur. Fundi ja shita Z. Papa prej Sarande, i cilli asht automobilist dhe i ipte dorë ta blente për udhëtime të gjata d. m. th. si nga Sarandë në Korçë. E shita për 11 000 lireta me autorizimin e Shk. Tij Kryetarit të Republikës, i cilli qe i zoti i automobilit. Unë vura dhe 17.000 lireta dhe bleva nji automobil "Berlier» të ri shumë ma të mirë, nga ç'do pikpamje, se ajy i vjetri me të cillin qe turp të shetiste nji Ministër i Shqipënis. Ket automobil kur u emnue Z. Hysejn bej Vrioni M. P. Jashtme ja dhurova dhe ajy do t' i a leri një ditë, sa ma von shpresoj, Ministris P. Jashtme. Historia e automobilit asht kjo. Vetëm Shk. e Tij Kryetari i Republikës mund të më kërkojë mue llogarit e automobilit„.

Mbi këtë përgjegje, Komisjoni hetuës u drejtue në M. Punve të Mbrendëshme për me marrë shpjegimet e duhuna. Z. Musa Juka, zev. i kësaj Ministrije, na u përgjegj me shkresën date 19. XI. 925, kësisoj : "Kemi nderin me ju njoftue se automobili, që bahet fjalë në shkresën t'uej datë 12. XI. 925, asht blemun për lireta italiane 22.500 prej Gjeneral Filipit„.

Bashkë me këtë letrë, Komisjoni hetuës, mori nji kopjen e shkresës që Z. Sylejman Starova, Ministri i sotshem i Financave, i drejtoj, me datë 21. X. 925, Mintstris P. Mbrendëshme mbi këte çeshtje, e në cillin thuhet: "Automobili qi ka pasë ble M. P. Jashtme ndodhet edhe sot nen perdorimin e ish Ministrit Z. Myfid Libohovës. Me qenë pra se ky automobil asht pasuni e Shtetit lutemi të merret e të mbahet në garazhin e Shtetit».

Kësisoj e verteta del vetiu në shesh nga barabitja e fjalvet të Z. Myfid Libohovës dhe të shkresavet zyrtare.

Komisioni hetuës, nuk do të bante fare fjalë këtë çeshtje, se të ishte që Z. e Tij Myfid Libohova në perdorimin e pasunis së Shtetit mos të kish tregue po at urejtje, si në sende të mbëdhaja, ashtu dhe në gjanat e vogëla, si kjo, dhe në të tjera akoma ma të vogëla.

Perfundimi i kapitullit VI

Komisjoni hetuës edhe në këtë çeshtje akuzon Z. Myfid Libohoven, ish Zev. M. P. Jashtem, **ME KEQ PERDORIM E PASUNIS SË SHTETIT.**

Pjesa e dytë

Çeshtjet e pa hetueme prej Komisionit hetuës

I. Importimi miellnavet prej Z. Z. Timo e Spiro Cjinit nga Saranda dhe Margarit Litit nga Vlora.

II. Exportimi i bagtiëve për kundra ligjës në vëprim.

III. Çeshtja e gjyleve të shituna.

IV. Kontrabanda e favorizueme prej Z. Myfid Libohovës në Sarandë, Konispol e Durrës.

V. Llogaria e të hollave 274.288 lireta të dorëzueme në Legacionin e Romës, dhe 50.000 liretat të dhanuna në Banken Credito Italiano në Romë e 146.000 lireta të dhanuna në Banken e Triestit prej Z. Kapiten Stamatit.

KOMISIONI HETUES : (1)

R. Fico d. v., N. Kiçi d. v., F. Rusi d. v.,

Kristo Floqi d. v., M. Bushati d. v., V. Bamiha d. v.

D Z. Kasem Radovicka u sëmue dhe nuk nënshkroj Kap. II, III, IV, V, VI si dhe fundin e këtij raportit.

BKSH

BKSH

BKSH

BKSH

TIRANË
Shtypshkronja „Nikaj"
1925